

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

A „Szociálpolitikai Szemle” részben magyar nyelvű kiadása a címlapunkon kitüntetett, és a Párizsban székelő „Társadalmi reformeszmék kicserélésére alakult nemzetközi intézet” (Institut international pour la diffusion des expériences sociales) kiadásában megjelenő-francia, angol, német és orosz – folyóiratoknak. A fősúlyt azonban a magyar anyagra helyezi, amelyből viszont külföldi társlapjaink át fogják venni az őket érdeklő közleményeket.

Almády Géza székesfővárosi tanácsnok: A szegénygondozás.

Az embernek természeténél és rendeltetésénél fogva joga van arra, hogy mint személy éljen, életét fentartsa.

A személy létezési jogát az ember magával hozza a világra, az a születésével jár, és az ember természetében rejlik.

Hogy azonban az ember életét fenntarthassa szüksége van legalább annyi tápanyagra, amennyi nélkül éhen halna és azokra az anyagokra – ruhára, hajlékra – a melyekkel egészségét megóvhatja.

Kell tehát, hogy az ember ezeket a javakat megszerezze, birtokába vegye, mert különben elpusztulna.

Az ősember azokat minden jogi korlátozás nélkül meg is szerezte és nem kellett gondolnia a szerzés jogi formáival, mert a természetben minden szabadon és bőven megvolt.

Midőn azonban szervezett társasélet fejlődött és kialakultak az állami szervezetek, ezekkel bizonyos rend, jogrend állott be, és ez meghatározta a javak szerzésének módját, jogi formáit.

Ha már most a jogrend, a törvény jogi formáival a javak megszerzését akként korlátozta, hogy az ember vagyontalansága, valamint munka- és keresetképtelensége miatt önmaga nem képes az életfenntartásához szükséges javakat ott ahol meglátja, találja, megszerezni, akkor természetesen az ezen jogrendet megállapító, a szerzést korlátozó alakulatnak, szervezetnek, államnak kötelessége gondoskodni arról, hogy az említett elsőrendű szükségletek, javak hiánya miatt életét senki se veszítse.

Az államnak ez a kötelessége nemcsak az egyén ősi természeti jogából folyik, hanem az állam jogrendjének fenntartása érdekében is áll, és amilyen magánérdek, éppen olyan közérdek is.

Az említett gondoskodás, a szegénygondozás alapja tehát egyfelől a jog, másfelől pedig a kötelesség, amely jog és kötelesség határvonala ott van, ahol az életfenntartás veszélyeztetése kezdődik.

Eddig a határig az államnak kötelessége minden szegény polgárjáról, lakójáról társadalmi helyzetére való tekintet nélkül egyformán gondoskodni,

míg e határon túl és az illető személyi viszonyaira való tekintettel a társadalom feladata a gondozás, amely azonban már nem tisztán és kizárólag kötelességérzetből, hanem inkább a társadalom jóindulatából folyik, de legtöbbször a társadalom jól felfogott érdekéből történik.

Mindenesetre a társadalomnak is kötelessége a szegényekről gondoskodni az esetben, ha az állam nem gondoskodhatna kellőleg, mert a szerzés említett korlátozása társadalmi érdek.

E kötelesség teljesítésében az állam és társadalom hivatva van egymást támogatni kiegészíteni.

A szegénygondozás a legnemesebb feladatok egyike, mert a társadalom gazdasági betegének kezeléséhez élettapasztalat, megfelelő körütekintés, éles előrelátás, kellő tapintat, érzés és különösen nagy szeretet, de még nagyobb okosság kell.

Minden egyes beteget egyénileg kell kezelni, még pedig sokszor kellő diszkrécióval. A gyengét edzeni, a beteget gyógyítani kell.

Az alamizsna osztogatás kuruzslás. Csak pillanatra enyhíti a fájdalmat, mint a morfium, a bajt azonban nem gyógyítja meg, sőt azt sok esetben súlyosbítja és a gyengéket megfertőzi.

Ezért kell az államnak és a társadalomnak a szegényügy terén bizonyos gyakorlati élet követelményeinek megfelelőleg megállapított irányelvek, rendszer szerint szakszerűleg eljárni, és az eljárás szabályait megállapítani, úgy azonban, hogy a holt betűnek életet adjon és ne üsse agyon azzal az életet.

Budapest főváros alkotott is egy olyan szegényügyi szabályzatot, a melynek az az irányzata, hogy a közsegélyre szorult egyén megfelelő segítőeszközök és jótanácsok nyújtásával a lehetőséghez képest a társadalomnak mielőbb kereső tagjává váljon, s ne nyújtassék mód arra, hogy a segélyt kérők a hatósági támogatást a dologtalanság, a munkakerülés és koldulás alkalmas eszközének tekintsék, mert a hatóságnak nem koldusok nevelése a feladata, hanem az, hogy a szükségét szenvedő embertársakon segítsen, őket a társadalom javára az elzüléstől mentse, azzal, hogy a szegényeknek elsősorban munkát, foglalkozást és a betegeknek orvoslást nyújtson, másodsorban pedig természetbeni adományokkal, mint ruhával, étellel, fűtőanyaggal segítsen, s csak ha ezek az eszközök elégtelenek, harmadsorban segítsen pénzzel vagy részesítse az illetőt intézeti ellátásban.

A szegénygondozásnak azonban nem csak az a feladata, hogy a meglévő bajt orvosolja, hanem még fontosabb feladata az, a mivel ma már minden modern szegénygondozás foglalkozik, hogy a meglévő baj okait kifürkészsze és az okokat célravezető helyes szociális intézkedésekkel megszüntesse, vagyis a bajt, az elszegényesedést megelőzze, megakadályozza, hogy ily módon önmagát – mint Dreydorff mondja – a szegénygondozás önmagát feleslegessé tegye.

Pásztor Mihály: A „Közúti”.

Békekötéssel fejeztek be egy háborút néhány héttel ezelőtt Berlinben. Berlin városa indította a háborút a Grosse Berliner Strassenbahn-Gesellschaft ellen és a háború úgy végződött, hogy Berlin város húsz esztendővel meghosszabbította a Grosse Berliner Strassenbahn-Gesellschaft koncesszióját. Ez a békekötés azért érdekes, mert a komunalizáló várospolitikai látszólagos kudarcát jelenti; bennünket pedig különösen azért érdekel, mert a berlini Strassenbahn háború és a budapesti „Közúti” háború között nagyon sok a hasonlóság.

Berlin város közúti közlekedése csaknem egészen a Grosse Berliner Straßenbahn kezében van. Ennek a vasútvállalatnak csak 1919-ben járt volna le a koncessziója. Mivel azonban Berlin város tanácsa a koncesszió lejárt előtt hatalmába akarta keríteni a vasútvállalatot, ennél fogva formális háborút indított a Grosse Berliner ellen, hogy kapitulációra kényszerítse. A város lassankint megvásárolta egy kisebb (5,834.000 M. alaptőkéjű) konkurrens vállalatnak, a Berliner Elektrische Strassenbahn-nak a részvényeit és attól fogva ennek a kis vonalnak a segítségével igyekezett Berlin város tanácsa megkeseríteni a Grosse Berliner Strassenbahn igazgatóinak az életét. Az eredmény az a békekötés, amelynek legérdekesebb pontja az, hogy Berlin városa lemond a komunalizálásról, ellenben a vasútvállalat 1919-ben lejárt koncesszióját 1939-ig meghosszabbította. A komunalizáló városi politika híveit méltán meglepheti ez a fordulat, pláne ha meggondoljuk, hogy a Grosse Berliner Straßenbahn-Gesellschaft az utolsó esztendőben 8-5%-os osztalékot fizetett és Berlin város részesedése is 3.5%-ra rúgott. Egy vállalatot tehát, amely tisztán 12%-ot hoz, minden rizikó nélkül házi kezelésbe vehetett volna Berlin város tanácsa. Berlin városa azonban még sem mert belemenni ebbe a fényesnek ígérkező üzletbe. A tanács úgy okoskodott, hogy a város finansziális érdekeit sokkal jobban megvédelmezheti, ha meghosszabbítja a vállalat szerződését, de az új szerződésben a publikum számára új közlekedési a város számára pedig új finansziális előnyöket köt ki. Így kikötötte Berlin városa, hogy az 1919-ben lejárt koncessziót 1939-ig hosszabbítja ugyan meg, de a külvárosi vonalakat – amelyeknek koncesszióját a kormány 1939-ig tolta ki – a vállalat 1939-ben átengedi Berlin városának. A vállalat a vasúthálózat használatáért 23 millió márkát fizet a városnak; ezzel szemben joga van a vállalatnak arra, hogy a meglévő 259 vonalon kívül 15 új vonalat építhessen. Ha azonban a külvárosokban énitett új vonalak jövedelmei nem fedezik a beruházási tőke amortizációját, a deficitet a város pótolni tartozik. Viszont, ha a következő esztendők során ezek a deficit vonalak is hasznot hajtának, akkor a vállalat tartozik visszatéríteni a városnak a deficit fedezésére átutalt összegeket, ezeknek az összegeknek a 4%-os kamatjával együtt. A város a vállalat bruttó jövedelméből 8 % részesedést kap. Ha azonban a vállalat 1919 esztendőn túl fölemelné a tarifákat, akkor a bruttó bevételből való részesedés 10%-ra emelkedik. De Berlin város a vállalat tiszta jövedelméből is részesedik. Még pedig, ha az osztalékolásra kerülő tiszta nyereség a 22.875 millió Márka részvénytőke 12 százalékát, az egyéb részvénytőkének pedig a 6%-át meghaladja, akkor a nyereség többlet fele a várost illeti. Ha pedig az osztalékolásra kerülő tiszta nyereség az egész részvénytőke 10%-át haladja meg, abban a esetben a tiszta nyereség többletének háromnegyed része Berlin városé. Így ezek a legérdekesebb és egyúttal a legfontosabb pontjai a Grosse Berliner Strassenbahn új

szerződésének. Ez a néhány pont is azt bizonyítja, hogy az új koncessziós szerződés megkötésénél különösen és első sorban a város finansziális érdekeit tartották szem előtt. Ezekért az érdekekért még az esetleges tarifaelmérséklésbe is belement Berlin város tanácsa.

Ha Berlin város Strassenbahn-háborújának a részleteit vizsgáljuk, rá kell jönnünk, hogy a Grosse Berliner Strassenbahn dolga és a Budapesti Közúti Vaspályatársaság mai helyzete között rendkívül sok a hasonlóság. A Közúti Vaspályatársaság is nagy történések küszöbén áll. 1923-ban a fővárosnak joga lesz megváltani a vállalatot. A főváros ugyan előreláthatólag nem fog élni ezzel a jogával, ellenben arra használja föl a nevezetes dátumot, hogy a publikum számára új előnyöket szerezzen a társaságtól. Céljának elérésére Budapest ugyanazokat a fegyvereket használja, amelyek segítségével Berlin kapitulálásra kényszerítette a Grosse Berliner Strassenbahnt. Hogy követeléseinek nagyobb súlyt adjon: Budapest épp úgy főrszvényese lett a Városi Villamos Vasúttársaság, mint Berlin a Berliner Elektrische Strassenbahn-Gesellschaft-nak; és Budapest épp úgy megszeretné szerezni a „Közúti” birtokában levő vicinálisok tulajdonjogát, mint ahogy Berlin megszerezte a Grosse Berliner tulajdonában levő kültekli vonalakat.

A megváltásra ezért nem gondol ma a főváros, mert a megváltási jog feléledéséig még tizenegy esztendő van és különben is, megváltás esetén kisiklanék a város kezéből a „Közúti” vicinális hálózata, amelynek háramlási joga az államot illeti és megváltás esetén megeshetnék, hogy a környékbeli községek soká, már nem halogatható bekapcsolása után a Nagy-Budapest hátán olyan kisvasutak benyolítják le a forgalmat, amelyek Budapestnek részesedést nem fizetnek és amelyek építésére, fejlesztésére, menetrendjének és tarifájának a megállapítására a főváros közönségének semmi beleszólása nincs. Ennek az állapotnak minden áron elejét akarják venni. De különben is a „Közúti”-val kötött terület-használati szerződés olyan finansziális előnyöket biztosít a fővárosnak, hogy ezekről az előnyökről, amelyekhez minden tőkebefektetés és minden rizikó nélkül jut a város: úgy könnyedén lemondani nem szabad. Arról van szó, hogy a „Közúti” a személyforgalomból eredő bruttó bevételből a kilenc millió koronát meghaladó bruttó bevétel után már 16%-os részesedést fizet a fővárosnak. 1910. év végén már a 14 millió koronát meghaladta a „Közúti” forgalomból eredő bruttó bevétel és ebből a vállalat 1-31 millió korona részesedést fizetett a fővárosnak. Mivel pedig ugyancsak 1910-ben a vasútüzem tiszta nyeresége 2-257 millió koronát tett ki, megállapíthatjuk, hogy a főváros részesedése a vállalat tiszta nyereségének a 46%-át tette. Hogy a Közúti szerződésnek e pontja milyen előnyös a fővárosra, az a körülmény igazolja legjobban, hogy 1910-ben Bécs város közúti vasútja 42.19 millió korona bruttó forgalmi bevétel mellett mindössze csak 2.7 millió korona fölösleget szállíthatott be a város kasszájába; holott ha ugyanolyan szerződése lett volna a vasúttal, mint amilyen szerződése Budapestnek van a Közúti Vaspályatársasággal, akkor 5.8 millió koronát kellett volna beszállítania.

Ilyen körülmények között tehát a tárgyalásokat más bázisból kellett megindítani. Akkor merült föl az az idea, vajjon nem lenne-e helyes, ha a főváros magához váltaná a Közúti Vaspályatársaság részvényeinek a többségét. A főváros szempontjából azonban ez az idea sem előnyös. A „Közúti” részvényeit ma a tőzsdén 810-815-tel jegyzik. Ha tehát a főváros a részvénybirtok többségét meg akarná szerezni, akkor 80-90 mil-

lió koronájába kerülne a vásár. De különben is, a „Közúti” osztaléka a részvények árfolyamszerinti értékének a négy százalékát sem teszi. Ha tehát a főváros a mai^k árfolyam szerint vásárolná össze a részvényeket, akkor is ráfizetne az üzletre, mert hiszen a főváros csak kölcsönpenzen vásárolhatná össze a részvényeket, már pedig a város legjobb esetben is 4.6 százalékot fizet a kölcsönért. Egyébként az üzletnél a főváros vesztesége legjobb esetben is jóval nagyobb lenne 0.6 százaléknál, mert abban az esetben, ha a főváros a részvénybirtok többségét megszerzi: az azt jelenti, hogy a területhasználati jogért kikötött részesedés feléről lemond. Ma úgy all a dolog, hogy a város minden tőkebefektetés és rizikó nélkül a bruttó forgalmi bevételből 9 millió korona bevételnél 510.000 koronát kap, 9 millió koronán felül pedig (ugyancsak a bruttóból) 16 százalékot. Ha azonban a részvénybirtok fele részben a városé, akkor a 16 százalékból 8 százalékot a sajátjából enged át önmagának. Még kevésbé helyeselhető a főváros érdekeinek a szempontjából az a megoldás, a mely különben szintén felmerült: hogy a társaság három részre osztja a vagyonát. Két külön részvénytársaságot létesít a vállalat nem háramlásképes vagyonából, a vicinálisokból és az ingatlan üzletből. Ezenkívül külön részvénytársaságnak maradna a közúti vasút üzeme. Az értékben ilyenformán jelentékenyen leszállított közúti vasútüzem részvényeinek többségét aztán átvinné a főváros. Ez a megoldás pedig azért lenne hátrányosabb, mint az előbbi idea, mert ennél a megoldásnál még a vicinálisok is kisiklanának a főváros kezéből.

Ez ma a helyzet. A probléma tehát marad továbbra is problémának és a város urai új megoldáson tanakodnak.

Dr. Draghicesco, a bukaresti egyetem tanára: Agrárreformok Romániában.

Utánnomás tilos.

A román parasztek fölkelése 1907-ben föltárta az uralkodó osztályok előtt azt a veszélyt, melyet úgy rájuk, mint az államra nézve a parasztek nyomorúságának – a parasztek kétségbeesésének – állandósága rejteget. Ezért a liberális kormány, mely a forradalom után uralomra került, négy év leforgása alatt egy agrárreformot vitt keresztül, mely sok tekintetben valószínűleg az államszocializmussal határos. Hogy csak néhány rendelkezést említsünk: megállapított a mezőgazdasági munkások minimális bére, a birtokok maximális bérletösszege, a nagybirtokok egy része kényszereladás útján a községek birtokába kerül, melyeknek ezáltal meg van adva a lehetőség arra, hogy községi legelőket létesítsenek, alapítottak továbbá egy agrárbankot, mely nagybirtokokot vásárol és azokat a községeknek engedi át.

Románia földje 1864-ig mintegy ezer, nagyrészt idegen eredetű nemesi család birtokában volt. A parasztságának lényegében olyan volt a helyzete, mint az európai jobbágyságé a 18. században. Mindamellett a viszony a birtokok tulajdonosai és a jobbágyság között bizonyos patriarchális jelleggel bírt, a robot nem volt valami túl nagy.

Az utóbbi század gazdasági fejlődése e tekintetben nagy változásokat idézett elő. A magas gabonaárak és a hasznothajtó export lehetősége arra indították a földbirtokosokat, hogy jobbágyaik természetben nyúj-

tott teljesítményeit minél jobban fölcsigázzák. Annak előtte földbirtokaik egy részét önként átengedték parasztaiknak, hogy gazdálkodjanak rajta, most azonban egyre jobban korlátozták a bérletgazdálkodás eme nemét és birtokaik legnagyobb részét saját üzemük részére tartották fenn. Emellett a parasztságnak, a neki használatra átengedett földek bére gyanánt, egyre több meg nem fizetett munkanappal *kellett* hozzájárulnia az urasági birtokok *megműveléséhez*. A parasztekra eső munka egyre növekedett, míg a munka hozadékában való részük egyre csökkent.

Vége 1864-ben fölismerte a kormány azt a veszélyt, melyet a parasztság kétségbeesett helyzete rejtetett és amely már akkor könnyen oly fölkelésre vezethetett volna, mint amilyen 1907-ben játszódott le. Kimondták tehát, hogy a parasztek által lakott és megművelt föld az ő szabad tulajdonát alkotja és oly földtehermentesítő rendszert honosítottak meg, mely szerint a földbirtokosok kártalanításban részesülnek.

Amde ez az agrárreform még nem hozta a várt eredményt. A parasztságra eső földterületek, tekintettel a technikailag tökéletlen gazdálkodásra, ami viszont a parasztság alacsony műveltségével és kultúrfokával függött össze, nem voltak elegendők arra, hogy táplálkozási forrássul szolgálhattak volna. Kétszer, sőt háromszor akkora földterületre lett volna szükségük.

A parasztság tehát kényszerítve volt rá, hogy a földbirtokosoktól földet béreljen. Azonban a bérlet egyre jobban emelkedett, mert a földbirtokosnak mindinkább meg volt rá a lehetősége, hogy mezőgazdasági gépek beállításával a földjét saját kezelésében használhassa ki. Ha tehát mégis rászánta magát arra, hogy földjét bérbe adja, úgy ezt csak nagy árért tette meg.

A bérlet díja rendszeren természetbeli szolgáltatásokból állt. Általánosságban a földbirtokosok 1 hektár föld bérlete gyanánt oly munkateljesítményt követeltek a parasztságtól, mely 1-2 hektár urasági föld megművelésére kellett, emellett még egy egész sereg ingyenes munkanapot kötöttek ki, melyeken a parasztnak az urasági birtokon kellett dolgozni.

Tekintettel az egyenlőtlen hatalmi viszonyokra, melyek az uraság és a főbérlet között egyrészt, a parasztság között másrészt fennállnak, a munkaszerződések, melyeket a tél folyamán az egész évre kötöttek meg, hátrányosak voltak a parasztságra. Rendszeren annyi munkanapra kellett magukat kötelezniük, hogy nem maradt idejük a saját gazdaságuk ellátására. Saját földjét egyre rosszabban és egyre később művelte meg a parasztek. Ha a parasztek vonakodtak ily szerződést megkötöni, úgy a birtokosok kitűnő eszköz felett rendelkeztek, hogy engedékennyé tegyék őket. Az egész legelő a kezükben volt és ha nem engedték meg, hogy a parasztek marhája az urasági legelőt használja, úgy a marháának irtalom nélkül éhen kellett elpusztulnia.

A kormány ismételtelen fölismerte a veszélyt, melyet az ily állapot magában hord, belátta, hogy a parasztság hiányos táplálkozása elősegíti a járványokat és hogy előbb-utóbb a faj degenerálását idézi elő, azonban a baj megszüntetését célzó eszközök mindannyiszor elégtelenségek bizonyultak; a kiosztott állami földbirtok csak a parasztság egy csekély töredékén segített, a parasztvédő törvények hatástalanok maradtak.

Maga a parasztság sokkal tudatlanabb volt, sem hogy hathatósan föl tudott volna lépni a birtokosok és a főbérlettel szemben. A román föld kétharmad része az 1864-iki reform után is az arisztokrácia kezében maradt, mely az, állam felett döntő befolyást gyakorolt, megakadályozta mindoly hathatós törvények létrejöttét, melyek érdekeit komolyan érintették volna; a létező törvényeket a feudális befolyás alatt *álló* hivatal-

nokok nem alkalmazták. Ezek az osztályellentétek különösen az által élesedtek ki, mert a földbirtokosoknak, a bojároknak, nem volt meg a munkakedvük hozzá, hogy birtokaikon maguk gazdálkodjanak; előnyösebbnek tartották birtokaikat főbérloőknek átengedni, akik évente bizonyos bérösszeget fizettek nekik. A paraszttal való érintkezést, valamint az egész technikai üzemi berendezését maguk a bérlők eszközölték. A bojárak a munka nélkül szerzett pénzük miatt keresett vendégei voltak az európai mulatóhelyeknek, míg a főbérloők még jóval többet sajtoltak ki a paraszttól, mint amennyit bér gyanánt a bojároknak fizettek. A főbérloők rendszerint nem voltak románok, hanem görögök és zsidók, akik jobban értettek az üzleti dolgokhoz, mint a bennszülött lakosság. A faj és a tradíció köteléke által nem korlátozva, szentimentális melléktekintetek nélkül kizárólag saját érdekeik érvényesítésére törekedtek.

Ilyenek voltak az állapotok 40 éven keresztül, csak az időközönként föllépő forrongások vonták a kormány figyelmét a dologra, így: 1888-ban, 1898-ban és 1904-ben, azonban egy alapos reform keresztülvitelét egyre elodázták.

Végre 1907-ben forradalom tört ki az egész országban. Moldvavidéken, az ország éjszaki részében kezdődött. Az ezen országrészben élő zsidó főbérloőket elkergették, házaikat fölgyújtották, azonban személyek ellen még sem követtek el támadást.

Sokkal veszélyesebben dühöngött a fölkelés az oláh Dunavölgyben; a földbirtokosokat és főbérloőket elzavarták vagy megölték, a kastélyokat fölgyújtották, a takarmánykészletet megsemmisítették, egy egész esztendő aratása a lángok martaléka lett, parasztsapatok gyülekeztek és pusztítva, gyújtogatva tartottak Bukarest felé. Ellenük küldték a hadsereget és egy ideig attól tartottak a fővárosban, hogy a katonák vonakodni fognak testvéreikre löni. Ez Románia vagy legalább is az ország uralkodó osztályainak a végét jelentette volna. A hadsereg azonban hű maradt és a lázadást, sok ezer paraszt lekasabolásával, sikerült elnyomni. Azonban az uralkodó osztály félelme elég erős volt ahhoz, hogy fölébressze a vágyat hasonló lázadások visszatérésének megakadályozására. A konzervatív kormány leköszönt és a liberális kormány nagymérvű agrárreformok politikájára határozta el magát.

Valamennyi kerületben bizottságok alakultak, melyek a kormány által kinevezett agrárinspektor elnöke alatt ülészek. Mindenütt bizonyos maximális bérletösszeget és minimális munkabéretet határoztak meg. A kerületeket alcsoportokra osztották, a föld minősége szerint, hogy így észszerűen meghatározhassák a maximális bérletösszegeket. Ugyaníly tervszerűen állapították meg a minimális munkabéretet is. A tanácskozás végeztével minden falu részére a bérleteket és a munkabéretet illetőleg külön tarifát állítottak össze és megküldték a bukaresti földművelési kamarának. Ez megvizsgálta a tarifákat, megerősítette vagy megváltoztatta a megszabott árakat.

A végleges eredményeket kifüggesztették minden községben; azóta a paraszttal és a földbirtokosok között létrejött szerződéseknek e tarifákhoz kell igazodniuk. Ezeknek a be nem tartása nemcsak hogy érvénytelenné teszi a szerződést, hanem jelentékeny pénzügyi büntetést is von maga után. Beható rendeletek intézkednek a közelebbi részletekről és gondoskodnak az ellenőrzési szabályokról. Az agrárinspektorok és a földművelési kamara ellenőrzik a rendeletek keresztülvitelét.

Minthogy Románia uralkodó osztályai világosan fölismerték, hogy csakis a paraszttal nyomorának, a paraszttal elfojtott haragjának a megszüntetése menti meg őket a forradalom visszatérésétől, ez akadályoz-

hatja meg tulajdonuk megsemmisítését, életük veszélyeztetését, ennél fogva az uralkodó osztályoknak, valamint a birtokukban levő államnak az általános érdeke ama hatóságok mögött áll, akik a törvényt végrehajtják és az egyes földbirtokosok nem mernek szembe szállni a törvénnyel, mely az ő és osztálytársaik biztonságáért és jólétéért kezekedik.

Mert a törvény gondoskodik ugyan róla, hogy valamennyi kerület munkaszerződése a megszabott tarifákhoz alkalmazkodjanak, de nem kényszeríti a földbirtokosokat arra, hogy földjüket bérebe adják. Ha keveslik a bérletek árát, úgy saját kezelésükben művelhetik meg földjeiket.

Hogy azonban a paraszttal ilyen esetekben is gondoskodhassanak marháikról, a törvény arra kötelezi a földbirtokosokat, hogy megfelelő árak mellett birtokuk egy nyolcadrészét kötelesek legelő céljaira a parasztközségeknek átengedni.

Ebben a kisajátítási jogban, továbbá a legelők községi kezelésében rejlik az egész agrártörvény legélesebben kidomboruló szocialista vonása. Ezen határozatok következtében a nagybirtok jelentékeny része a paraszttal kezére került, akik nem fölosztva, hanem mint kollektív tulajdont közösen kezelik.

Mint már említettük, agrárbank is alakult, mely állami főhatóság alatt áll. Ennek az a hivatása, hogy a nagybirtokosoktól vegye meg a földet és adja tovább a községeknek. A paraszttal, akik a forradalom óta bizonyos tekintetben öntudatosabbakká váltak, van elég eszköz a kezükben, hogy nyomást gyakoroljanak az agrárbanknak földet eladni: megtagadhatják a munkát, ami megnehezíti a földbirtokosnak, hogy saját kezelésében művelhesse meg földjét; tudatosan rossz munkát szállíthatnak, ami ugyan törvényes, de különösen erkölcsi szempontból elítélendő, azonban a forradalom óta nagyon is divatban levő hatalmi eszköz.

Az agrárbank rövid főnállása óta a nagybirtok jelentékeny részét összevásárolta már és átadta a paraszttal.

Mindjárt a törvény életbeléptetése után, 1910 november haváig 1510 község köztulajdonba vett át legelőket a nagybirtokosoktól; 1910-ben 69241 hektár területű legelő 228.199 marhával volt községi kezelésben. A rákövetkező évben 991-el szaporodott a közlegelők száma.

A minimális béreket és a maximális bérletösszegeket szabályozó törvény szintén azonnal bevált. Már 1910-ben 183.000 paraszttal oly összegért bérelt földet, melyet az agrárbizottság állapított meg; ezek a bérletek 317.730 hektárt tettek ki. A bérletösszegeket pénzben fizették. Ugyanebben az évben 413.084 paraszttal természetbeni szolgáltatások ellenében bérelt 875.151 hektár földet, melyeknek mérvét szintén az agrárbizottság határozta meg. Ezek a számok azt mutatják, hogy az új agrártörvények a paraszttal felének kedveznek, vagyis úgyszólván mindazoknak, akik elegendő birtok híján kénytelenek a nagybirtokosokkal szerződéses viszonyba lépni.

Dr. Szirtes Arthur: A bér- és munkafeltételek törvényi szabályozása.

Arra a sokat vitatott kérdésre keres megoldást Prof. Dr. Broda most megjelent könyvében (Inwie weit ist eine gesetzliche Festlegung der Lohn- u. Arbeitsbedingungen möglich), lehetséges-e, és milyen mértékben, a bér- és munkafeltételek törvényi szabályozása. A feleletet így adja meg: Lehetséges és szükséges e szabályozás az otthoni munkában és a

gyári munkások munkaviszonyaiban; mindinkább elkerülhetetlenné lesz továbbá az említett közérdekű vállalatok alkalmazottainak munkaviszonyai tekintetében.

Hogy valamelyes szabályozásra szükség van, abban senki sem kételkedik, aki elfogulatlanul gondolkodik és érez. De hogy lehetséges-e és mennyiben lehetséges a törvényi szabályozás, és ha lehetséges, célszerű-e a törvényi szabályozás, e körül Európában igen nagy a vita.

Ennek a vitának eldöntésére törekszik ez a könyv és pedig olyképp, hogy az otthoni munka feltételeinek törvényi szabályozása tekintetében a victorai bérmegállapító hivatalokat (wage-boards) a közérdekű nyilvános üzemek tekintetében pedig részben a kanadai, részben a new-zealandi kötelező választott bírósági rendszert állítja fel a törvényhozási szabályozás mintaképeül.

Noha igen sok könyvben, sőt hivatalos kiadományban (hogy csak a Der Tarifvertrag im Deutschen Reich című statisztikai kiadomány I. kötetét, és az Annuaire de la Législation du Travail című Bruxelles-ben megjelenő belga hivatalos gyűjteményt említsem) olvastuk már az ausztráliai és a new-zealandi törvényeket, vagy ezek kivonatát, ebben a beállításban és ezzel a logikus közvetlenséggel még senki sem vázolta az ausztráliai és főleg a kanadai törvényes állapotokat, és ilyen frappáns módon még senki sem állította azokat az európai fejlődés szempontjából elének. Broda kimutatja, hogy az angol Trade Boards Act, mely 1910. jan. 1-én lépett életbe, főleg az Anti-Sweating-League (az angol „munkauzsora elleni egyesület”) tevékenysége folytán, egyenesen a victorai wage-boards rendszer mintájára készült és a négy angol bérmegállapító hivatal a láncoska-, csipke-, skatulyakészítő és a divatáru ipar otthoni munkájára kiterjedő illetékeséggel teljesen a victorai minimális béreket megállapító hivatalok (szabók, divatáru, férfi és női fehérneműkészítők, pékek, cipészek, famunkások, esztergályosok, gyümölcsfeldolgozók, drótváságy munkások otthoni munkájára kiterjedő illetékeséggel) mintájára létesültek és működnek. Broda továbbá kimutatja, hogy a victorai hivatalok létesítése és működésbe hozatala sokkal több technikai nehézségbe ütközött, mint az angol bérhivataloké, hogy továbbá a lakosság nagy tömege folytán előállott nehézségeket a kerületi bérhivatalok (Districtslohnämter) létesítése ellensúlyozza. A fejlődés eme beható ismertetése súlyos ellenérv azokkal szemben, akik eddig kicsinylőleg haladtak el az ausztráliai példák mellett, azzal a meggyőződéssel, hogy a speciális ausztráliai viszonyok között keletkezett törvényhozás semmiképp sem állítható fel az egészen más viszonyok között élő, konzervatív tradíciókkal agyonterhelt kapitalisztikus európai államok mintaképeül.

E bérmegállapító hivatalok részletes leírásánál nem kevésbé érdekes a kanadai fakultatív választott bírósági rendszer, amely szerint a közérdekű nyilvános vállalatok üzemeiben előforduló konfliktusok esetén a sztrájk nem mondható ki addig, míg egy 3 tagból álló (egy-egy tag a viszálykodó felek kiküldöttje, a harmadikat ketten választják, vagy ha megegyezni nem tudnak, a kormány küldi ki) választott bíróság ítéletét a kölcsönös követelések jogossága vagy jogtalansága tekintetében ki nem mondotta, illetve egyeztetési kísérleteit meg nem tette. A sztrájk csupán e verdict meghozatala után proklamálható. (1907. ápr. 22-iki törvény.) Érdekes

dokumentum e törvény mindazok számára, akik még ma is egy sztrájkjog lehetőségéről vagy lehetetlenségéről vitatkoznak: ez a törvény a verdict kimondása után törvényes jogot ad a sztrájkra. – Teljesen hasonló törvényt hozott be Transvaal (88. l.) és a kanadai minta után indulnak Franciaország (B r i - and -féle javaslat) és Dánia is.

Már Anglia nem elégszik meg a vázolt kanadai fakultatív-rendszerrel, hanem a new-zealandi kötelező bírósági rendszerre kíván átmenni. Ez a new-zealandi törvény (Industrial conciliation and arbitration Act a magyar olvasóközönség számára a Huszadik Század 1910. júniusi számában magam is ismertettem) mindnyájunk előtt eléggé ismeretes. A munkástörvényhozásnak ezt a fokát Broda is a legmagasabb fejlődési stádiumnak ismeri el.

Igen érdekes a hivatkozott törvény szövegeinek és ezek kivonatos összefoglalásának az a gyűjteménye, mely a könyv függeléknek nevezett második részét teszi és amelyeket különösen az ausztráliai hivatalok minimális bérmegállapításainak és az új-zealandi legfelsőbb bíróság döntéseinek gyűjteménye emel rendkívül értékesé.

Természetesen Broda sem kerülheti el a kérdést: mért dőcög Európában oly lassan e fejlődés, mely a tengeren túl oly gyorsan és oly energiával valósult meg. Sokan törtük már fejünket ezen a kérdésen. Broda szerint a legfőbb ok az, hogy Ausztráliában és New-Zealandban a munkásságna k már igen nagy a politikai befolyása, hogy továbbá a n ő k politikai befolyása az otthoni munka helyes törvényhozási szabályozását áldásosán mozdította elő. Magam a Huszadik Században megjelent két tanulmányomban (1910. jun. és 1911. október) különösen Új-Zélandot, de nagymértékben Ausztráliát illetőleg is a fejlett munkásdemokráciák keletkezésének és fejlődésének főrugójául a brit állami kapitalisztikus érdekeit ismertem fel. A gyarmatok múltja és jelene ismertetése kapcsán részletesen foglalkoztam azzal a láthatatlan, de mélyreható gazdasági befolyással, melylyel Anglia érdekei e gyarmatok életét irányítják és amely érdekek e gyarmatokban egy lehetőleg minden kapitalizmus nélkül való tökéletes munkásdemokráciát követelnek. A rendelkezésemre álló hely és e bírálat keretei nem alkalmasak arra, hogy e ponton Brodával vitába bocsátkozzam. Az érdeklődők számára csak említett cikkeimre lehet utalnom, melyek sajnos csak magyar nyelven jelentek meg, de amelyeknek a tudományban akkor először hangoztatott álláspontját, értesülésem szerint, a francia „La vie ouvrière” egy-két legutóbbi számaiban megjelent cikk is magáénak vallja.

Bármilyen legyen is azonban a fejlett ausztrál-ázsiai fejlődés főoka, rendkívül érdekes, hogy most amidőn Angla törvényhozásában a világhatalmi kapitalisztikus törekvésekkel szemben a demokratikus, sőt szociálistikus fejlődés kerekedett felül, maga Anglia munkáskolóniáinak mintájára igyekszik munkásvédelmi törvényeit megalkotni. És a demokratikus fejlődés terjedésére vall az is, amit Broda a francia és dán törvényhozási fejlődés tekintetében mond.

Amikor így az érdekes könyvön végigtekintünk, még nekünk is, akik a világról sem mérnök a raunkásügyet a mai európai törvényhozó testületek jó részének kezébe letenni az otthoni munka tekintetében, Broda nézeteit kell osztanunk. Álláspontjairak kétségtelenül kiinduló pontja, hogy a „Heim-

arbeiterek"-nek nem állván módjukban úgy szervezkedni, mint ahogy azt a műhelyek és gyárak munkásai teszik, egy humánus törvényhozásnak kell ma oly gyalázatos munkaviszonyaik rendezését kezébe vennie. És e rendezésre kitűnőbb példát a victoriái és new-south-walesi bérmegállapító hivatalok rendszerénél az egész világon nem lehet találni.

Helyes gondolatnak kell elismernünk a vasutak, posták, stb. alkalmazottainak munkaviszályai esetén a kanadai fakultatív rendszer meghonosításának eszméjét is. Az új-zélandi kötelező bírói ítéletek rendszerét azonban még Európa kevésbé feudális és arisztokratikus alapokon nyugvó államaiban is még csak emlegetni is igen-igen korainak tartjuk.

Ami végül a műhelyek és gyárak munkaviszonyainak rendezését illeti, helyes érzékkel utal Broda is a kollektív munkaegyezmények intézményére. Helyesen mondja, hogy a kollektív munkaszerződés az átmeneti alakzat, mely az egyéni munkaszerződés tarthatatlan formájából a munkaviszonyok törvényszerű szabályozásához vezet. De amikor ugyanitt éppen a svéd példára utal, le kellene vonnia a tanulságot, hogy az európai törvényhozásokat csak a nagyszabású sztrájkok (mindnyájan tudjuk, hogy a svéd törvényjavaslat az 1908-iki általános sztrájk egyik eredménye) tanítják meg arra, hogy a munkaviszony általános feltételeit tanácsos lesz mihamarabb emberséges módon szabályozni. Ezért, de egyéb fontos okokból is, melyek részletezésére itt ki nem térhetek, igen súlyos a kritika, melylyel Broda könyve általános szövegének végén (118. l.) a szindikalistákat egy rövid lekicsinylő megjegyzésben elintézi. Mert éppen a szindikalistáknak köszönheti a gyakorlatot Európában némileg mégis csak irányító elmélet a szakszervezeti kérdésnek elsőrendű fontosságúvá történt emelkedését. Azt pedig egyikünk sem tagadhatja, hogy a műhelyek és gyárak munkásainak eddigi diadalai a szakszervezeteknek köszönhetőek. A kollektív-szerződésekből kiinduló munkástörvényhozás is vég-eredményében kétségtelenül szakszervezeti törvényhozás. És azé a jövő.

Tartozunk ezt megállapítani, anélkül, hogy ezzel a szindikalizmus tanait magunkénak vallanók.

Sőt ha az ember sokat gondolkodik, felmerül a kérdés: nem lenne-e helyes még az otthoni munkásokat is Broda által javasolt és kétségtelenül helyes bérmegállapító hivatalok meghonosítására irányuló törekvésekkel kapcsolatban szakszervezetekbe tömöríteni, hogy így maguk is öntudatos és erős küzdői legyenek emberi jogaiknak!

Louis Ganzcnmüller (Paris): A párizsi népszálló.

Utánnyomás tilos.

Néhány hónap óta Paris városa a munkásvédelem ügyét egy új intézménnyel gazdagította. A „Hotel populaire pour hommes” nevet viselő monumentális épület ez, amelyet az „Amerikai minta szerint munkásházakat építő társaság” épített fel. Az új intézmény célja fiatal, nőtlen munkásoknak olcsó áron kellemes ott-hont nyújtani.

A legkomorabb kinézésű városnegyedben, a Bastille mögött emelkedik a hatalmas építmény, amelynek kerámiai díszítéssel ékes, világos nyerstégla homlokzata a maga színváltozataival magára vonja a tekintetet és sajtószerű ellentétet képez a piszkos, többé-kevésbé öreg bérkaszányákkal, amelyek körülveszik. A csinos,

barátságos bejáró, amely korlátjával és ellenőrzőházikójával (nem a házban lakó vendégek érhető okokból 10 cent beléltidíjat fizetnek) inkább színházhoz, mint szállóhoz hasonlít, tágas és világos előcsarnokba, vezet, a melynek falai csempével vannak kirakva. Székek és padok pihenőre hívogatnak és akinek látogatója van, barátságos fogadószobába vezetheti vendégét. A szoba otthonos berendezése afféle kisebb polgári szalonnak minden kényelmét pótolja.

Az előcsarnokba nyílik a szálló három főhelyisége: az étkező, a dohányzó, a játszóterem és a könyvtár; mindhárom érzik az építőmester törekvése, hogy a gyakorlatiasság követelményeit a kedélyessel és az otthonossal egyeztesse össze. Az étteremben, mely 50 méter hosszú és 40 méter széles, 400 hely van 4 személyre való kedélyes asztalkák mellett. A terem közvetlen összeköttetésben van a konyhával. A fizetés tantuszokkal történik, amelyeket e célra rendelt pénztárnál váltanak. Az egy as étel és italok ára az intézmény rendeltetése szerint meglepően olcsó: egy tányér leves 10 cent (9 fillér); 30 centért kellő adag húst kap a munkás; főzelékért vagy előételért 15 centet fizet és ha italt is fogyaszt, fél üveg sört vagy negyed liter bort, akkor az ebédje még mindig nem került többé 80 centnél. E mellett el-esik a munkást oly érzékenyen érintő borralaló, mert a vendégek maguk szolgálják ki magukat.

Az étkező mellett van a barátságosan berendezett dohányzó és játékkerem, amelyet a vendégek különösen estenden az estebéd után keresnek fel szívesen. Az olvasóteremben, amely a 3 nagyterem legkisebbiké (30 m. hosszú, 18 m. széles), széles, kényelmes tölgyfa-asztalok vannak háborítatlan olvasás céljából. Kisebb asztalok a levelezés elintézésére szolgálnak. Gazdag könyvtár is rendelkezésre áll és néhány újság teljesíti a hírszolgálatot. Figyelemreméltó a termék dekorációja. Kellemes hatást kelt a gazdag és tarka csempéborítás, amely nemcsak a díszítésnek, hanem a higiéniának is szolgál. A falfestmények elragadó képek a munka és a munkásélet köréből és különösen szép tájképek Franciaország különböző vidékeiről, amelyek a nagyvároshoz kötött munkást a természet szépségeire emlékeztetik.

A nagy előcsarnokhoz nyílnak továbbá még a praktikusán és nagyon szépen kiállított mosdó- és fűdőhelyiségek is. Egy nagy mosdóterem hideg- és melegvízzel állandóan rendelkezésre áll, a lábfürdők díjtalanok és aki kádfürdőt óhajt, csak 30 centet fizet érte. Hideg vagy meleg zuhanyért pedig csupán 10 centet fizet. A földszinten van még egy nagyobb helyiség a szekrények számára, amelyben a szálló vendégei ruháikat tartják. Kis kabinokban egy borbély, egy cipész és egy szabó szolgál a vendégeknek mérsékelt díjazás mellett. Széles lépcső vezet az emeletre, ahol 743 bár kicsi, de csinos hálószoba van elhelyezve. Minden munkásnak saját szobája van, szekrénye, székje, tiszta és világosan lakkozott nyoszolyája, télen a szobák fűtve vannak gőzfűtés által. Mindezt 70 cent-et fizet a munkás, ha pedig hétszámra marad, akkor 4 franc 20 cent-et hetenként.

A házsabályok szerint a szobákat reggel kilenc óráig el kell hagyni és este 7-ig nem lehet elfoglalni. E rendelkezés abból a feltevésből indul ki, hogy a szálló lakói munkások, akik napközben el vannak foglalva. A munkanélküliek és a vendégek részére pedig elegendő helyet adnak a földszinti termék is. Beteg lakók részére külön szellős és kényelmes terem van berendezve. A hálószobákban tilos a dohányzás és mindenki köteles a szomszédjai nyugalmaért respektálni. Nőszemély, né-

hány a konyhában alkalmazott cseléden kívül, nem nyer a szállóba bebecsátást.

A szálló igazán módot nyújt lakóinak arra, hogy potom napi 2-3 frankért (az igényekhez képest) jó ellátást kapjon, és pedig nem holmi kezdetleges, hanem a komfort igényeinek megfelelő formában. Ennek a következménye, hogy nem csupán munkások veszik igénybe, hanem mindenféle egyéb kisjövedelmű emberek, fiatal kereskedők, kézművesek, diákok is, akik élni akarnak a szálló előnyeivel.

A szálló lakóit nem csupán rendre és tisztaságra szoktatják, hanem arra is, hogy tekintettel legyen embertársaira. És a fennállás öt hónapja alatt az igazgatóságnak a vendégek nagy száma és különböző származása dacára, csak ritka esetben kellett közbelépnie.

S. Katayama :

A munkásmozgalom Japánban.*)

Tokio, 1912 január. – Az elmúlt esztendő szociális szempontból igen jelentős volt Japánra nézve. A 24 szocialista ellen lefolytatott titkos eljárás, amelyből 12 halálos ítélettel végződött, mély és visszatetsző benyomást tett a nagyközönségre. Akárhogyan is gondolkozzék valaki a vádlottak cselekményéről, hazaárulás miatt történt elítélésük az állam egész talapzatát megrendítette és lassanként a nép gondolkodásában jelentős változás állott be. A szocializmus és problémái a közérdeklődés és a diskuszió középpontjába kerültek.

Ebben a fordulatban maguknak a szocialistáknak kis szerepük volt. Ezek állandóan a rendőrség felügyelete alatt állottak; az egyetlen szocialista lap a „Socialist News” múlt év augusztus havában az örökös rendőri és bírósági büntetések folytán megszűnt. Bár minden lapnak jogában áll a szocialistákat támadni és rágalmazni, szocialistáknak nincs alkalmuk az ezek ellen való védekezésre. Így hát az elmúlt év a szocialistákra nézve felette kínos volt. Engemet is két vizsgálóbíró 4 napon át faggatott keresztkérdések alatt és mindaz szemre lett hánytorgatva, amit 15 év alatt újságokban és könyvekben írogattam, sőt még az amsterdami nemzetközi kongresszuson tartott beszédem is, sőt még az a határozat is, amelyre a kongresszuson szavaztam. A bíróság szeretett volna engemet anarchistának bélyegezni.

A minisztériumban bekövetkezett változás után a szocialistákkal szemben követett eljárás valamivel enyhébb lett, De azért a szervezkedés megtiltatott. Kétszer tettünk kísérletet a szervezkedésre, de mindkét ízben még a megalakulás napján fel lettünk oszlatva. De legalább szabad nyilvános politikai gyűléseket tartanunk, persze ezt sem szabad mint szocialista gyűlést jelentenünk be. Hogy a gyűlés költségeit fedezzük, belépődíjat szedtünk 10 sen-t (mintegy 20 fillér). Ezeket a gyűléseken persze tilos a szocializmusról vagy a sztrájkokról szónokolni. Ezeknek a szavaknak csak a kimondása is rögtön a gyűlés feloszlását vonná maga után. De módját ejtjük, hogy e nélkül is megértessük magunkat a közönséggel. Ezenkívül egyes elvtársainknál összegyűlekezünk, ahol nagyobb szabadsággal beszélhetjük meg a napi eseményeket. Így dolgozunk lassan bár, a művünkön.

Miután az összes szocialista lapokat betiltották, a szocialisták kénytelenek polgári lapokba dolgozni és itt használni a szocializmusnak annyit, amennyit lehet. Az említett per fogékonyabbá tette a közönséget a szo-

cialista propaganda iránt; a szociális érzék ébredezni kezd. Az új gyári törvény, melyet az utolsó parlamenti ülészak letárgyalt, bizonyosan nagyon kevésbé képes ezt a szükségletet kielégíteni.

Új jelenség az is, hogy „Gyógy- és kórházi társaság” alakult és a szegényeknek betegség esetén való ellátására 2,500.000 yen (körülbelül 5,000.000 korona) gyűjtetett. Miután Japánban mindeztideig nem voltak jóléti berendezések, ez az esemény elég jelentős. Tokio város is tett újabban a lakásínség ellen intézkedéseket és kórházat épített a szegények számára.

A munkásmozgalom az utolsó évben nem mutat fel jelentősebb haladást, néhány sztrájk azonban sikerrel járt. Így több helyen a nyomdászok mozgalma jelentős eredményt ért el. A legutolsó, egyúttal legjelentékenyebb sztrájk volt a lóvasúttársaság alkalmazottaié, amelyben mintegy 6000 ember vett részt. December 30-án tört ki és január 2-ig tartott, az alkalmazottak teljes győzelmével. Az alkalmazottak nem voltak szervezve és mégis sikeres volt a mozgalom.

Bár a munkaidő Japánban a leghosszabb és a bér legkisebb és a munkásoknak politikai jogaik sincsenek, az állam terheinek legnagyobb része az ő vállukat nyomja. Az 572 millió yen budgetből 250 millió esik fogyasztási adókra, Már 300 yen jövedelem is jövedelmi adó alá esik, az a gazdag ember azonban, aki jövedelmét állampapírokba fekteti, a jövedelemadó alól is mentes. Jellemző az igazságtalan adóelosztásra nézve az utazási adó. A szegény ember, aki a lóvonaton megváltja a jegyét, ezután 1 sen (körülbelül 2 fillér) adót fizet. A gazdag ember azonban, aki 50 jegyet tud váltani 2 yenért, ez után csak 5 sen adót fizet, vagyis egy út után csak 0.1 sen-t. Nagyon nyomja a munkásosztályt a cukoripar óriási támogatása. Ennek folytán a cukor éppen kétszer olyan drága, mint Amerikában és mégis a mi cukor ültetvényeseink exportálnak cukrot Amerikába.

Az utolsó 10 év alatt az élelmiszerek árai több mint 50%-al emelkedtek, a bérek azonban csak 30 %-al. Az öngyilkosok száma nöttön nő és az utolsó évben több mint 10.000-t tett ki. A börtönben ez időszert 70.000 ember ül, ami az államnak 10 millió yen-be kerül. És az új vámtarifa, mely júliusban lépett életbe, a munkásság helyzetét még jobban megnehezíti, de szerencsére, felkelti figyelmét a közügyek iránt.

Tíz millió ember biztosítása Ausztriában.

A nyolc év óta vajdó rokkant-biztosítás ügyét most úgy látszik már majd tető alá fogja hozni az ausztriai törvényhozás. Németország, Nagybritánia és Franciaország után Ausztria is ki fogja népének lelkéből küszöbölni azt a nyomasztó érzést, amely a rokkantsággal járó nyomortól való folytonos rettegés szülöttje. Reánk nézve nagyjelentőségű a törvényjavaslat sorsa azért, mert az Ausztriával való viszonyunknál fogva a jövő szociálpolitikánk feladatait kell látnunk az osztrák szociálpolitika alkotásaiban.

Az osztrák biztosítás nem csupán a munkásokra szorítkozik. Mindenki foglalkozásra és nemre való különbség nélkül, akinek keresete az évi 2400 koronát meg nem haladja, igényt tarthat rokkantság következtében beálló munkaképtelenség esetében, avagy betöltött 65 év után arra, hogy állandó agkori járadékot kapjon. Csupán a hozzájárulás és az

*) A „Neue Zeit” utolsó februári számából.

igény mértéke tekintetében van különbség az önálló keresettel bíró és alkalmazott biztosítottak között.

Az önállóan működők legalább havi egy korona hozzájárulásra vannak kötelezve és ennek fejében igényt tarthatnak arra, hogy betöltött 65-ik életévük után 120-240 korona járadékot húzzanak. Nincs azonban igényük munkaképtelenség esetén való járadékra.

A nem önállóan működőket jövedelmük szerint heti 12-72 fillér befizetés terheli. Ezeknek úgy munkaképtelenség esetében, mint betöltött 65-ik életévük után joguk van az életfogytig tartó járadékra, melynek összege a hozzájárulás nagyságához és időtartamához képest 120 koronától 558 koronáig váltakozik. Egyes kivételes esetektől eltekintve a hozzájárulás felét a munkaadó, a másik felét a munkás viseli. A törvény által megkívánt minimumnál magasabb hozzájárulás a járadék összegét is emeli.

A biztosított halála után hozzátartozói végkielégítést kapnak, melynek összege a törvényben meghatározott körülmények szerint ingadozó. Egy gyermektelen özvegyé például 120-200 korona, egy kétgyermekes özvegyé 240-540 korona stb. Biztosított nők férjhezmenetelük esetében a biztosítás folyavagy a befizetett biztosítási díjnak részükre való visszaadása között választhatnak.

Hozzávetőleges számítás szerint 10 millió lesz a közel jövőben azoknak a száma, akikre a biztosítás kiterjed. Teljes üzem mellett évi 347 millió korona tőkét fog igényelni a biztosítás, amiből 95 millió esik az önálló foglalkozásúak járadékára, 166 millió az alkalmazottakéra, 29 millió az elhunyt hozzátartozóinak kielégítésére, 45 millió a férjhezmenő biztosítottak díjvisszatérítésére és 12 millió a kezelési költségekre esik.

E számok tanúsága szerint az osztrák javaslat paragrafusai a legnagyobb szociálpolitikai alkotás rendelkezéseit, a legőszintébb nagylelkűséggel értelmezett népbiztosítást foglalják magukban.

Szociálpolitika.

Hetvenkét szociálpolitikai indítvány fekszik

az új német birodalmi gyűlés előtt. Az összes pártok szociálpolitikai feladatok teljesítésében jelölték meg a törvényhozás működésének legközelebbi céljait. A szociáldemokrata párt szónokai a munkanélküliség és lakásügy problémáját állították oda, mint első-sorban megoldásra váró feladatot és jelölték meg eszközül az adóreformot, míg a polgári pártok vezérszónokai különös nyomatékkal mutattak rá a középosztály sebeire és ennek az osztálynak a szociálpolitikáját tüntették fel a legsürgetőbb feladatnak. „Középosztály- és kézművespolitikát a 2½ millió kisembernek az iparban és kereskedelemben és 3 milliónak a mezőgazdaságban, ennek a rétegnek, amely a nép erkölcsi kútforrását alkotja” – mondotta az összes polgári pártok tapsai között a konzervatív párt szónoka gróf Westarp – és rögtön csatlakozott hozzá a nemzeti liberális párt nevében beszélő Dr Junck. És miután a kancellár is különös nyomatékkal húzta alá beszédének a középosztály szociálpolitikájára vonatkozó részeit, körülbelül bizonyosra vehető, hogy a német birodalmi törvényhozásban komoly szándék van a középosztály szociálpolitikáját szolgáló alkotásokra. Ha azonban megnézzük, hogy mit találnak a pártok a középosztály érdekében megvalósítandónak, meglepetve látjuk, hogy úgyszólván semmit se

tudnak megjelölni és majdnem azt mondhatnók kínjukban mutatnak csak rá egy-egy pozitív kívánságra, amelynek a gyakorlatban alig van valami jelentősége. Bezzeg a munkásság pártja a hatalmas szociálpolitikai alkotások egész sorozata után még ma se jön zavarba, ha a munkásosztály érdekét szolgáló újabb alkotások megjelölését kéri tőle és tucatszámra tud pozitív óhajításokat felsorolni, amelyek a társadalomnak nagy áldozatába kerülnek ugyan, de hatásaikban is óriási jelentőségűek.

A szociáldemokrata párt által előterjesztett indítványok a következők: P o l i t i k a i tekintetben:

az általános, egyenlő, titkos és közvetlen választójog a szövetséges államokban;

a birodalmi gyűlés megkérdése a hadüzenetnél;

a kancellár politikai felelőssége;

a képviselői immunitás kiterjesztése;

bizottság küldessék ki a birodalmi gyűlés ügymenetének ellenőrzésére stb.

A d ó p o l i t i k a i szempontból:

A gyufa, a petróleum és sóadó eltörlése és helyette a 6000 koronát meghaladó jövedelemre, és a 20,000 koronát meghaladó hagyatéokra jövedelmi adó kivetése;

az állategészségügy revíziója.

A s z o c i á l p o l i t i k a t e r é n :

az iskolaügy birodalmi szabályozása;

a lakásügy törvényes szabályozása;

az egyesülési jog revíziója;

a büntetőtörvénykönyv reformja;

a birodalmi biztosítási törvény módosítása;

a nyugdíjpénztárak egységes szabályozása;

a munkanélküliség elleni biztosítás;

kötelező biztosítás a marhák által terjesztett U ragályozás folytán bekövetkező károk ellen;

a bér visszatartására vonatkozó tör v *nj módosítása;

a munkás jog kodifikálása;

a magánalkalmazottak munkaügyének törvényes szabályozása;

a színházi törvény;

a közúti alkalmazottak jogviszonyainak szabályozása;

birodalmi bányatörvény;

a 8 órás munkaidő behozatala;

az éjjeli és vasárnapi munka eltiltása az üvegüzemben;

munkásvédelmi intézkedések a kohó- és hengerműveknél;

munkásvédelmi intézkedések a vegyi iparban;

birodalmi hivatal felállítása bányabalesetek megvizsgálására;

az építőmunkás törvényes védelme;

az otthonmunkatörvény szabályozása;

külön munkásbíróságok;

a munkásközvetítés törvényes szabályozása.

Ezenkívül más pártok is tettek munkáskamrák, birodalmi lakástörvény, munkakodex, ipar és kereskedelmi felügyelet törvényes szabályozása tárgyában indítványokat.

A francia egyesült szociálistapárt február hó végén és e hó elején tartotta, kilencedik kongresszusát. A kongresszus legjelentősebb mozzanata az indokolatlan sztrájk és a szabotázs elleni állásfoglalás volt. A párt és a szakszervezetek együttes működésének szükségességét erősen hangsúlyozták a direkt akcióval szemben.

Jaurès-nek ilyen irányban tartott beszédét valóságos tapsorkán fogadta. Jaurès a többek között a következőket mondotta:

Én a magam részéről – úgymond – eitélek minden erőszakot, mert a barbárság látszatával kompromittálhatja a proletárság győzelmével, uralmat nyerő jövő civilizációjának magasztos szépségét. A tárgyak és személyek ellen elkövetett erőszakot a gyöngye szervezet jelének tekintem. Ne vezetessük félre magunkat a polgárság kicsinyes harci eszközeinek látszólagos eredményességétől. A polgárság ugyan minden eszközünket erőszaknak minősíti – ez azonban nem téveszthet meg bennünket. Valamikor a szocializmus jelszavával rémítették halálra a gyáva nyárspolgárságot, ma a szabotázs vádjával illetik minden cselekedetünket. Mi megerősítjük szervezetünket – ezáltal fölöslegessé teszünk minden erőszakos lépést. Meg kell állapítani, hogy az erőszakot a munkásmozgalomban nem a C. G. T. honosította meg. A munkásság erőszakát mindenkor erőszakkal felelt. (Viharos tetszés.) Mi sokat tartunk a fegyelemre, annak megerősítése egyik legszebb földadatunk, azonban sohasem állíthatjuk, hogy a harcban mindenkor kerülni akarjuk az erőszakot. Kényszerítő helyzetben az erőszaktól sem riadunk vissza. Compère-Morel és Chesquiére azonban tovább mennek egy lépéssel, elitének minden erőszakot, azt kívánják, hogy a munkások önvédelmi harcaikban a tőkés érdekeit vegyék figyelembe, ők a főnnálló hibák bírálatánál elvesztették az egyensúlyt, túllőttek a célon. A szakszervezetbe szocialista szellemet kell vinni. De nem szabad azokat azonban kizárólag a szocializmus előiskolájának tekinteni. A szakszervezetek az osztályharc nélkülözhetetlen szervei. Nem egyszerű segélyezési intézmények, de nem is az osztályharc kizárólagos szervei, hanem a szocialista munkáspárttal egyetemben, mint egy egységes hadseregnek különböző földadatokkal fölruházott hadosztályai, küzdenek a munkásság fölzsabadításáért. Ez lehet csak a párt álláspontja. Egyesek – talán jóindulatú, azonban könnyen a proletárság ellen kihasználható – ellenkező akciójáért felelősséget nem vállalhatnak.

Az iszákossági tanács. Az iszákosság elleni küzdelemben New-York új eszközöket vett alkalmazásba. Törvény felhatalmazása alapján egy öttagú „Board of Inebriety”-t (iszákossági tanácsot) nevezett ki a polgármester, és ez a tanács vette a kezébe azt a hatalmat, amelyet eddig a rendőrség gyakorolt az iszákosokkal szemben. A tanácsnak kerületi szervei vannak. Ha valahol egy iszákost letartóztatnak, úgy a kerületi szervet azonnal értesítik fölöle és innen rögtön kiküldött megy ki, hogy jegyzőkönyvet vegyen föl az esetről. A jegyzőkönyvben a letartóztatott eltartási kötelezettségére, családi, munka- és kereseti viszonyaira vonatkozó adatok is fölveendőek. Ha letartóztatott ellen megelőzőleg eljárás nem volt folyamatban, akkor kijózanodása után aláírásával ellátott kérelemre szabadon bocsátják. Ha azonban volt már ellene eljárás folyamatban, akkor akár a saját kérelmére, akár a családja kívánságára vagy a jótékonsági tanács óhajtására az iszákossági tanács őrizet alá veheti és pedig egy évnél nem kevesebb, három évnél nem hosszabb időre. Előbb bekövetkezett gyógyulás esetében becsületszóra előbb is kiengedhető. Az őrizet alatt álló iszákost megfelelő munkahelyen foglalkoztatják. Ilyen intézet egyelőre még csak tervezetben van meg, de a jelen év folyamán már készen lesz.

Amerikai vagyonok. Előbbi számunkban megemlékeztünk Martin Rudolf könyvéről, amely a porosz milliomosok számáról, vagyonáról és a nagyobb vagyonok fejlődéstörténetéről szól. E szenzációs adatok mákszemmé törpülnek össze egy újabban megjelent kimutatás adatai mellett, amelyek az amerikai milliomosok vagyonáról adnak felvilágosítást. E szerint az Unió

90 millió lakosa közül a hatalmas államszövetség ötezer milliárd koronára becsült nemzeti vagyonának legnagyobb része 51 ember kezeiben van, akik közül mindenkinek legalább 100 millió korona vagyona van. Aki nek ennél kevesebbje van, azt nem számítják többé a gazdag emberek közé. Ilyen „kocamilliomos” mintegy 4000 van az Egyesült-Államokban, de hogy közülük kinek mennyije van, azt nem lehet megállapítani. Az 51 „gazdag” ember vagyonát a szövetségi kereskedelmi hivatal állapította meg. Ezek közül szóra se méltatjuk azokat, akiknek, mint Bennet-nek, Moore-nak stb. 100–150 millió korona a vagyona, hanem megemlítjük csupán a névsor élén álló John D. Rockefellert, kinek vagyona 3000 millió korona, Andrew Carnegie-t és W. W. Astort az ő 1500 millió koronájukkal, no meg kegyelemből még Pierpont Morgant, H. H. Rogers-t, W. K. Wanderbiltet és Senator Clark-et, akik „csak” 1000 millió koronát mondhatnak sajátjuknak.

Gyufaharc. Az American Federation of Labor hivatalos lapjában, az Írógéppel sokszorosított Weekly News Letter-ben érdekes gyufaháborúról olvasunk, amely egy norvég társaság, a Nitedals Match Company of Norway és az amerikai gyufagyárak között fog a közel jövőben megvívni. A híradás szerint a norvég társaság 250 acres földet szerzett New-York államban, hogy ott egy óriási arányú gyufagyárat létesítsen. A társaság tulajdonában van állítólag a szabadalma egy gyufagyártó gépnek, amely egyszerűen forradalmat jelent a gyufagyártásban, ahonnan teljesen kiküszöböli az emberi munkát. A gépezetóriásba beletesznek egy fatörzset és egy papírhengert és mire újból emberi kéz avatkozik a dologba, már a 12 tucatonként egybecsomagolt kész skatulya gyufákat veszi át a géptől. Ha igaz ez az amerikai ízü híradás, úgy egyszersmindenkorra ki vannak irtva a gyufagyártással járó betegségek az iparból.

Dernburg a drágaságról cikket írt a „Frankfurter Zeitung”-ba. És amíg előtte és utána minden kis közgazdasági riporter vagy vezércikkíró minden lelki-furdalás nélkül meg tudta jelölni a drágaság okát, kiki a pártállása szerint a másokra, a merkantil az agrár-ra, az agrár az indisztrualizmusra, a kollektivisták a kapitalistákra, a munkaadó a munkásra stb. tolvá a felelősséget, addig Dernburg egyáltalában nem restelli bevallani, hogy nem tudja megoldani a kérdést, amelynek ezer tényezője van. Sőt nem szégyenli ezt bevallani hivatalosan az Északamerikai Unió törvényhozása sem, amely törvény útján fogja felhatalmazni az elnököt, hogy nemzetközi bizottságot hívjon össze annak a megállapítására, vajjon mi okozza a drágulást és milyen eszközök volnának alkalmasak az elhárítására. A törvényjavaslat értelmi szerzője Irving Fischer, a connecticuti Yale egyetem világhírű tanára, már megelőzőleg kikérte a világ összes elismert nemzetgazdászainak a véleményét az idea felől és mindenütt bátorításra talált. – E helyütt megemlíthetjük, hogy legutóbb egy Dunaszerdahelyen megtartott népgyűlés Bárczy Istvánt, a főváros polgármesterét szólította föl ilyen nemzetközi értekezlet összehívására.

A pornográfia és szennyirodalom termékei ellen nagyjelentőségű intézkedést tett az osztrák pénzügyminiszter, aki rendeletileg megtiltotta a trafikoknak, hogy ezeket árusítsák és közszemlére tegyék. A trafikosokra érzékeny veszteséget jelent ugyan e tilalom, de ameddig otromba cenzúra nem fejlődik belőle, addig a határig mégis csak helyeselni és követésre méltónak tartani kell ezt az intézkedést. Fejletlen ízlésű és fejletlen szervezetű egyének állandó lelki mér-

gezését nem lehet olyan keresetforrásul tekinteni, amely a szabad ipar és szabad verseny előjogaira igényt tarthatna. Már pedig valamennyien tudjuk, hogy éppen a trafikokban, ahova mindenki százféle ürüggyel bemehet, van a legforgalmasabb vására minden olyan irodalmi szemétnak, amely a könyvkereskedői piacon elhelyezésre sem találhat.

Kivándorlásunk nagymérvű csökkenéséről számol be a hivatalos kimutatás. Míg a legnagyobb kivándorlási szám esztendejében 1907-ben 188,000 ember vándorolt ki (persze hivatalos ellenőrzés tudtával) és vissza alig néhány ezer jött, addig 1911-ben összesen mintegy 50,000 volt a kivándorlók száma és ennek majdnem a fele a visszavándorlóké. Az utolsó évek nagyarányú parcellázási akciója és a kedvező mezőgazdasági és ipari konjunktúránk mellett kétségkívül nagy szerepe van e jelenségben annak is, hogy Amerikában ezidőszert nagy a munkanélküliség.

Ima a sztrájk ellen. Az angol püspökök egy eddig ismeretlen módszert próbáltak ki a sztrájk ellen: az elibeimádkozást. A bányászsztrájkot megelőző alkudozás és általános szorongás közepette összeültek és bizonyára alapos megvitatás alapján egy imádságot dolgoztak ki, amelyben arra kérik a jó Isten, hogy világosítsa fel a bányászok elméjét és tántorítsa el őket attól az elhatározásuktól, amelyre a sztrájk tárgyában jutottak. Az imádságot azután megküldötték a papoknak és nagyon melegen ajánlották figyelmükbe annak a felkarolását. Sajnos azonban az új módszer abszolúte nem vált be, vagy pedig hogy a módszer maga jó lett volna, de a püspökök nem elég jó imát készítettek, elég az hozzá, hogy a sztrájk mégis csak kiütött. Így valószínűleg nem lesz egyéb hátra, mint teljesíteni a minimális munkabérré vonatkozó követeléseket.

Operáció kiskorú egyénen. Különös eset tartja ezidőszert izgalomban a németországi orvosi kart. Egy 18 éves leánykán narkózisban paraffinbefecskendezést végzett egy e szakmában kiváló hírnévnek örvendő orvos. Az operáció valahogy balul ütött ki és a leány 20,000 márka kártérítést követelt az orvostól, amit a bíróság meg is ítelt részére, kimondván ítéletében, hogy kiskorún tilos operációt végezni törvényes képviselőjének beleegyezése nélkül, ezt pedig az orvos nem szerezte meg. Ez a megállapítás nagy megrökönyödést okozott az orvosvilágban. Mi lesz annak az eredménye – mondják – ha egy húszesztendős huszárhadnagy foghúzásához előbb a törvényes képviselő beleegyezését kell majd kieszközölni! És mi lesz az orvosi titoktartás kötelezettségével, amelylyel számtalan esetben összeütközésbe kerülne az az orvos, aki bármely jelentéktelen sebészi beavatkozás esetében a kiskorú páciens törvényes képviselőjéhez fordulna beleegyezésért?

A nemzetközi szakszervezeti titkárság 1910 évről szóló jelentése néhány érdekes adatot tartalmaz. Az első kimutatás szerint 1904-ben 2.3 millió szervezett munkást egyesített a nemzetközi titkárság, 1910-ben már 6.2 milliót. A részletes számadatokból kitűnik, hogy a szervezkedés legnagyobb eredményeket Németországban ért el, ahol 12.8 millió szervezhető munkásból 2.6 millió van szervezve. Ezek az arányszámok a többi országokban így viszonylanak egymáshoz:

Anglia	14.1 millióból	2.3 millió
Franciaország	?	0.97
Belgium	?	0.13

Hollandia	0.76 millióból	0.14 millió
Dánia	0.43	0.12
Svédország	1.39	0.12
Norvégia	0.22	0.04
Finnország	?	0.02
Ausztria	?	0.45
Magyarország	2.19	0.086
Szerbia	?	0.007
Románia	?	0.008
Sveic	0.75	0.093
Itália	7.78	0.78
Spanyolország	?	0.04
Egyesült-Államok	?	1.71

A számadatokból megállapítható, hogy a szakszervezkedés Magyarországon a fejlettebb országokhoz viszonyítva még igen alacsony fokon áll, mert míg egybűt a szervezettek a szervezhető 10-20 %-át teszik, addig nálunk mindössze mintegy 4 % van szervezve. Ennek oka pedig az, hogy a munkásság óriási túlnyomó többségét a mezőgazdasági munkásság adja, amely úgyszólván teljesen szervezetlen. Ha csupán az ipari munkásságot vesszük figyelembe, úgy ennek nálunk is mintegy 20 %-a van szervezve. 450 ezerből 86 ezer.

A német nők kongresszusán – amelyet február végén tartottak meg Berlinben, több mint 6000 hallgató volt jelen. Az első nap programján a háztartás és a nőmozgalom kérdései szerepeltek. Érdekes, hogy az egyik előadó a háztartás-pénz törvényes szabályozását követelte, mert ez ma a férfi pillanatnyi hangulata szerint változik.

Elsőnek Heuszné-Knapp E. beszélt a háztartás reformálásáról. Nem igaz, hogy a kapitalisztikus fejlődés felforgatta a háztartást és kiűzte a nőt a házból, hogy házon kívül dolgozzon, sőt, szorosan védi. Igaz ugyan, hogy e fejlődés elvett egyes foglalkozásokat a háztartás köréből, de az is igaz, hogy sokat könnyített rajta és megadta a lehetőséget, hogy a nők tökéletesítsék. Utal a mosógépekre, a központi fűtésre, melegvízszolgáltatásra, a városi világításra és a fogyasztó szövetkezetekre. Nincs igazuk tehát azoknak, akik e fejlődést tartják okának, hogy a nő a háztól elszakad. Hangoztatja a cselédkérdés megoldásának fontosságát; a cseléd pszichológiai felfogása megváltozott. A cselédmunkát is tanultta kell tenni. A közös konyhát teljesen értéktelennek tartja, a tömegkoszt olcsóbb, de látjuk, a vendéglői kosztnál is rosszabb. A vitában Lischneska Mária erős érvekkel foglalt állást az egykonyhás ház mellett, a nő időt nyer általa a neki megfelelőbb munkához. Következőnek Weberné beszél a háziasszony munkájának értékeléséről. Kétségtelen, hogy a férfítól való függőség tarthatatlan. A legtöbb dolgozó nő még a proletárok közé tartozik és így a rossz fizetés miatt ő maga sem tarthatja el magát és esetleg gyermekeit is. Ellen Key anyasági jutalék-terve szép, ele kivihetetlen, évenként 7 millió márkát kellene hozzá; épp úgy lehetetlen, a nő házi munkájának értékelése. *Törvényi kell hozni és ebben a háztartáspénzt kötelezővé tenni.*

A második napon a nevelés és tanítás kérdését vették tárgyalás alá. Legelsőnek dr. fii. Mewaldt tartott előadást a közös nevelésről. Németországban 6 millió tanuló közül 4 millió közös nevelésben részesül, ezt a meglepő számot főleg a népiskolák eredményezik, amely iskolák az alsóbb körökből kapják tanítványikat. De ha az alsóbb körökben sikerül a közös nevelés, mért ne sikerülne még inkább a magasabb körökben? És hogy nemcsak fiatalabb gyermekeket lehet közös nevelésben részesíteni, példa Baden; az innen jövő jelentések tizenkétéves tapasztalatról beszélnek. A külön neve-

lés sok bajt okoz a női nemnek. A közös nevelés eredményezni fogja a két nem közötti most többnyire hiányzó szellemi barátságot és előkészítője lesz a későbbi együttműködésnek, egymás mellé állítva a nőt és férfit, egyforma jogokkal és köteleességekkel. Ez a másik ok, miért kell együttes nevelés.

Dr. Krukenbergné a közös nevelés ellenzője. A nagyvárosokban különösen szexuális szempontból ellenzi a koedukációt, a kis városokban pedig a diákok kneipéi miatt félti a leányokat. Másképpen lehet ez Angliában, Amerikában, a józanság, s sport országai-ban. Abban nem lehet kételkedni, hogy lehet közös tannetvet készíteni fiuk és leányok számára, mert hiszen az egyes nemeken belül is mutatkoznak nagy különbségek, de fél az eredménytől. Individuális nevelés kell, ez az új nevelési ideál, ezt közös nevelés mellett elérni nem lehet.

A kongresszus egyetlen idegen előadója, prof. Keys Florence (Vassar College, IL S. A.) tartott előadást az amerikai nevelésről. Amerikában, úgy mondhatni, csaknem teljesen közös nevelés van. A mi elemi iskoláinknak megfelelő iskolák között elenyésző csekély számú, hol nem közösen vannak fiuk és leányok. A középiskolák 915,000 hallgatója közül csak hat százalék részesül külön nevelésben és a főiskolákban is hasonló a kép. Amerika a közös nevelés hazája és az eredmény éppen nem elszomorító. Az esti gyűlésre a nőnek az egyházi és vallási életben való szerepét tűzték ki tárgyalul.

A harmadik napon Elisabeth Böhm a nő szerepéről a mezőgazdasági termelésben cím alatt tartott előadást. A német mezőgazdaságban foglalkoztatott 10 millió személy között 4.6 millió a nő. Különösen a konyhakertészet és a szárnyasprodukció terén a vezetés a nők kezében van, szükséges tehát ezeken a területeken is a nők szakszerű kiképzése. Élénk vita indult meg a kérdés felett, A következő témák: „Hogyan érhető el női kvalitásos munka az iparban, a kézműben és az iparművészeiben,” a „Nők szervezkedési formái” voltak. Még nagyobb érdeklődést keltettek a következő tárgyak: A házasság, a nevelés és a női erkölcs kérdései. A következő nap tárgyalási rendjére „A nőmozgalom” befolyása a nemek közötti viszonyra volt kitűzve. Weber Marianne szólt a házasságról. A jogi és erkölcsi egyenjogúság a házasságon belül az az ideál, amely fele előadó szerint a nőmozgalomnak törekedni kell.

Az utolsó napon a nő politikai szerepe képezte a vita anyagát. Jenny Apolaut asszony azokat az akadályokat fejtegette, amelyek ma, a nőknek a községi politikában való részvétele elé gördítenek. Pedig különösen az árvaszéki és a szegényügyi igazgatás terén a nőt a férfiakkal egyenlő elbánás illetné a hivatalviselés tekintetében. Több szónok a nők községi és állami szavazati jogát követeli. A kongresszus március 2-án ezzel véget ért.

Ezerkétszázhetvenkilenc millió koronát tesz ki

az az összeg, melyről a postaigazgatóság megállapította, hogy amerikai magyarok küldték haza 1900-tól 1910. év végéig.

A postaigazgatóság	megállapította, hogy
1900-ban	37,240.937
1901-ben	49,334.908
1902-ben	76,454.045
1903-ban	105,488.267
1904-ben	85,504.380
1905-ben	120,062.601
1906-ban	169,519.713
1907-ben	208,294.885

1908-ban	114,350.647
1909-ben	127,499.444
1910-ben	185,309.922

koronát küldtek haza az amerikai magyarok. Érdekesen jellemző, hogy a nagy gazdasági válságokat követő esztendőekben mennyire megnőnek a hazaküldött pénzek összegei. 1905-ben tört ki az amerikai válság és a hazaküldött pénzek összege egyszerre ötven millió koronával gyarapodott. Legnagyobb volt a hazaküldött amerikai milliók száma 1907-ben, amikor az amerikai gazdasági válság hatását már az európai pénzpiacok is megéreztek. De kétségtelen, hogy az Amerikából hazaküldött milliók száma jóval nagyobb, mint ahogy azt a postaigazgatóság megállapította. Elvégre a postaigazgatóság figyelmét elkerülték az egyszerű és ajánlott levélben hazaküldött dollárok és azok a summák, amelyeket amerikai magyarok külföldi bankok közvetítésével, átutalás útján küldtek haza.

A kenyérárak hatóságilag nem állapíthatók meg. U. vármegye alispánja a járás összes községeire nézve elrendelte, hogy a kenyérműeket részletes eladásnál csak súly szerint szabad kimérni és egyidejűleg a kenyérárakat is megállapította s az árjegyzéknek az eladás helyén leendő kifüggesztését elrendelte. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a másodfokú iparhatóság véghatározatát abban a részében, melylyel a kenyérárakat megállapította, törvényes alap hiányában megsemmisítette, mert az iparhatóság csak azt rendelheti el, hogy a kenyérműekre nézve a részletes eladásnál az árak súly szerint az eladási helyeken kifüggesztessenek, a cikkek árainak szabályozására ellenben a törvény alapot nem szolgáltat, amennyiben annak 53. §-a csak a marhahús árának megállapítására nyújt módot.

Az „arany-veszedelem”. Ritka eset, hogy egy elméleti közgazdasági mű szerzőjét a pénzügyminiszter magához kéri, hogy fejtsen ki eszméit négy szem között. Veitschbergei Andrást, az „Arany-veszély” című mű szerzőjét és gráci professzort érte ez a kitüntetés. Kifejtette a miniszter előtt, hogy a drágaság oka a folyton emelkedő aranytermelésben rejlik. Az aranyprodukció 1875-ben 1.24.000 kg. volt, 1911-ben pedig már 700.000 kg. Ez a mai világpiacon 250.000 kg. felesleget jelent, ami csökkenti az arany vásárlóképességét. Ezt az elméletet igazolja a tudós tanár szerint az is, hogy a drágaság az aranyat termelő országokban) kezdődött el. Így például az utolsó 10 év alatt az áremelkedés Északamerikában 65 %, Délafrikában 80 %, Ausztriában 35-40 %-ot tett ki. Kétségtelen dolog pedig, hogy Északamerika, Szibéria, China, India, Afrika a legnagyobb aranytermelő vidékek. *Ez az aranyfelesleg dr. Veitschberger szerint a járadékok esésének is az oka.* A járadékokat kiszorítják a nyereszkes vállalatok papírjai. Amit utóbbiak nyernek, elvesztik az állandó kamatozású járadékok és éppen ez okiból utóbbiak el fognak tűnni. Az aranybőség részben a magas házbéreknek is az oka. A járadékok első árfolyamával összefüggésben van a földek és háztelkek árának emelkedése.

A nemzetek közötti érintkezés és a reformeszmék kicserélésére egyesület alakult február hó 27-én Strassburgban. Az egyesület élén Prof. Labaud, a közjog egyetemi tanára áll.

A Yukatani rabszolgák címmel a Contemporary Review legutóbbi számában egy nagyon figyelemre méltó tanulmányt közöl Baerlein a mexikói *rabszolgáságról*. A törvények természetesen nem ismerik a rabszolgáság intézményét itt sem, de a valóságban mégis létezik. Ha pl. valamely farm munkása ott akarja hagyni gazdáját, úgy ez egyszerűen egy számlát mutat

föl neki, hogy ennyivel meg ennyivel tartozik és – míg ez ki nincs egyenlítve, addig nem távozhatik. Ha mégis elmenne, akkor a hatóság viteti vissza. A poena, vagyis a kölcsönnek a ledolgozása valósággal röghöz köti a munkásokat, mert minden birtokos gondoskodik róla, hogy munkásai minél több előleget vegyenek ki, amiért aztán vissza lehet őket tartani. A törvény ugyan módot nyújt arra, hogy a munkás a röghözkötöttség alól föl szabaduljon, azonban a törvények végrehajtói, a hatóságok, sőt a bíróságok sem engedik a törvényt érvényesíteni, mindig a munkás ellen foglalnak állást. Ez azonban nem csak azért történik így, mert a bírák és hivatalnokok az uralkodó osztályhoz, hanem mert az uralkodó fajhoz tartoznak. Ugyanis ezek a munkások az indiánok ivadékai, míg a farmerek és a hivatalnokok fehérek. E munkások elődei nagy kultúrnép voltak Mexikóban, építkezéseik romjai még ma is csodálkozásra készíti az embert és az ő ivadékaik ma, a civilizált korszakban, melyre oly büszkék vagyunk, közönséges rabszolgák, akik csak akkor cserélnek gazdát, ha egy más munkáltató kiváltja őket a maga részére.

India gazdasági átalakulásairól érdekes tanulmányt közöl J. Kennedy a *The Imperial and Asiatic Quarterly Review* legutóbbi számában. Régebben a hindu jobbágyok a termés egy hatod, esetleg egy negyedrészt juttatták a földbirtokosoknak. Ez a járadék azért volt aránylag ily alacsony, mert a mezőgazdasági munka kevés hozadékot nyújtott. Európai kézműtelepek alapítása valósággal forradalmasította India mezőgazdaságát. Megkezdődött a termelés a kivitelre, de erre a célra nem oly mezőgazdasági terményeket produkáltak, melyek kevés értékkel bírtak – ilyenek voltak az élelmiszerek, – hanem cukornádat, indigót, ópiumot. Ezekért nagy összegeket kaptak a mezőgazdasági munkások, melyeket nem akartak megosztani a földesurakkal. Ekkor következett be a terményekben nyújtott járadékoknak pénzjáradékká való átváltozása, egyúttal azonban az élelmiszertermelés kiszorítása kereskedelmi cikkek termelése által. Az angolok uralma újabb változást idézett elő India gazdasági életében: a jobbágyok fentartásához nem nyújtottak segédkezet, ha valaki otthagya földesurát, azt nem engedték visszavezetni. Így azután nemsokára egy szabad parasztosztály keletkezett, mely jómódra tett szert. A mezőgazdasági munkások még ma is nyomorult viszonyok közt élnek, egy pár koronát kivéve havi bérükből tengetik életüket. A régi híres kézműipar mindinkább pusztul, a gyáripár csak lassan fejlődik. Ez a körülmény sok nyomorral jár az ország lakosságának széles rétegére, akik pedig egykor nagy bőségben éltek.

Az angol bányászsztrájk, a melyben körülbelül egy millió munkás vesz részt, a legnagyobb minden eddigi sztrájknál. Érthető, hogy mellette ma minden egyéb kérdés hátraszorul. Hiszen nincsen olyan kis háztartás, amelyet ne érintenie közvetlenül. Mindenki iparkodott magának jó időre készletet biztosítani, ami a szénárak rendkívül nagymérvű emelkedését vonta maga után. Ugyancsak nagymérvű emelkedés jelentkezett az élelmiszerárakban is. És mert éppen a legszegényebbeket sújtja az árak felszökése, igaza van Sir Edw. Grey-nek, mikor „nemzeti csapásnak” nevezte a sztrájk kitörését. Az egyház is, mely Angliában a szociális fejlődés magaslatán áll, megpróbálkozott a sztrájk elhárításával, de eredménytelenül.

A harc az u. n. egyéni minimális bérért folyik. Hogy ezt megértsük, tudni kell, hogyan voltak eddig a bérek megszabva. Eddig minden területben – Durham és Norfhumbsland kivételével – egy u. n. *általános* minimális bér volt megállapítva, amely egy alap-

bérből (az 1877., 1879. és 1888. bérek átlaga) és az ehhez hozzáütött százalékos járulékból állt. A legkisebb járulék kerületenként 37 1/2-50 fillér között váltakozott. Ezen a járulékon felül a munkásnak járó bérösszeg már a *szénárak szerint váltakozott*, amely néhány havonként a paritásos alapon szervezett egyeztető hivatal által nyert megállapítást. Ehhez a bérhez lett volna joga a bányamunkásnak. De a valóságban másként van. A valóságban – itt nem részletezhető okokból – a bányamunkásoknak csak 1/4 jutott ehhez a bérhez. Ezért követelik, hogy az általánosságban megállapított minimális bér személyenként illesse meg a munkást. E miatt folyik a harc már nagyon régen. A dolog tehát úgy van, hogy papíron már rég megvan a minimális bér, de nem lett tényleg kifizetve.

A minimális bér követelése tehát jelen esetben jogosult és a bányavállalkozók nagyobb része hajlandó is azt elfogadni, csak mintegy 35 %-uk ellenzi. A kormány a kereskedelmi hivatal útján törvényjavaslatot dolgozott ki és törvény által fogja a minimális béreket szabályozni. A kormányjavaslat szerint azonban ez a bér kerületenként változna, amiről a munkások hallani sem akarnak és így a javaslat benyújtása még korántsem fogja a fenyegető veszélyt Angliáról elhárítani.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,

Az Országos munkásbetegségélyező és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

Korbács a műhelyben.

(Adalékok a munkásbetegségélyezési praeventió tanúhoz.)

Kétségtelen tény, hogy összehasonlíthatatlanul nagyobb haszonnal jár a pénztárra az a kiadás, a mit a betegség és baleset hatásos megelőzésére áldoz, mint az a melylyel a már fellépett betegséget gyógyítja s a megtörtént balesetet kártalanítja. A pénztárnak a betegség és balesetek megelőzésére irányuló pénzügyi érdeke összetalálkozik e téren a biztosítottak, valamint a nemzeti termelés összes nagy érdekeivel. A munkásbiztosítási törvény kifejezetten még nem sorolja az országos pénztár feladatai közé (T. 100. §.) a betegségeknek és baleseteknek a biztosítottak körében való megelőzését. Az érdekeltek, az önkormányzati szervek tagjai és különösen a szakemberek körében meglehetősen öntudattossá vált már az a követelmény, hogy a munkásbiztosítási törvény módosítása esetén a törvényben megfelelően biztosítani kell a munkásbiztosítási intézményeknek a *praeventióra* való hatáskörét is a ma domináló *repressiv* hatáskör mellett. A munkásbiztosítási intézményei ez esetben mindennél, az államnál is hatalmasabb fogantatóivá válnak majd a szociális hygienének. Az állam, mely tagjai közül betegség esetén csak kevésnek (a szegényeknek) ad némi nyomorúságos' segélyt, nehezebben fog a praeventióra annyit áldozni, mint a munkásbiztosításintézményei a melyeknél az összes tagoknak betegség és baleset esetén való segélyezése óriási összegeket nyel el, s a melyeknél tehát a közegészségügy, a hygiene, a praeventió közvetlenül érezhetőleg gazdasági érdeké válik. A munkásbiztosítási intézményeket a *közvetlen gazdasági érdek* hajtja előre a praeventiv intézkedések terén, s minthogy nincsen társadalmunkban olyan érdek mely a *közvetlen* anyagi érdekekkel a versenyt felvehetne, a munkásbiztosítás intézményeivel sem fog egyetlen intézmény sem versenyezhetni a betegség- és baleseti praeventió terén.

Ha ezen szempontból végig gondoljuk a jövő fejlődést, azt hisszük, hogy az állami iparfelügyelői intézmény, amely túlnyomó részben a munkásbiztosító pénztárak praeventív feladataival azonos célt szolgál, csak akkor fogja ezt a célt, a melynek ma még a legelőrehaladottabb államokban is csak a legnagyobb fogyatékos-sággal tud eleget tenni, valóban el is érhetni, ha a munkásbiztosítás intézményével összefog. Mentől öntudatosabbá fog válni a munkásbiztosítási praeventio eszméje, annál elkerülhetlenebbé fog válni, hogy az *állami iparfelügyelet* és az *anionom munkásbiztosítás szerves kapcsolatba* hozassanak egymással, a helyett, hogy egymással parallel futva, meddően fecsérelik el erejüket. Az iparfelügyelet azon része, mely a munkaviszonynak és a munka összes körülményeinek a munkás egészségére és testi épségére befolyással nem lévő elemeivel (kevés van ilyen) foglalkozik, ez esetben is önálló maradhatna, de a munkásbiztosítás és iparfelügyelet közös feladatait előbb-utóbb egy szervezetben kell egyesíteni.

Ha az 1907: XIX. t.-c. kifejezetten nem szól is a praeventióról, mégis számos olyan rendelkezése van, mely tényleg a praeventiót szolgálja. A *balesetbiztosítás* terén erről sokkal inkább vesznek tudomást az érdekeltek, mint a betegsegélyezés terén. A baleseti praeventiót szolgálja mindenekelőtt az a körülmény, hogy a 'védőkészülékekkel' kellően fel nem szerelt üzemek *magasabb veszélyességi arányszámmal* rovatnak meg, mint a védőkészülékek tekintetében jól felszerelt üzemek. A magasabb veszélyességi arányszámmal együtt járó tetemesen magasabb baleseti költség arra készíti a munkaadót, hogy a magas baleseti költség kikerülése céljából inkább védőkészülékeket szerezzen be. Ugyancsak a munkásbiztosítási praeventio szolgáltatásban áll a T. 81. és 82. §-ának azon rendelkezése, melyeknél fogva a munkások *egyéni felelőssége* továbbra is fenntartatik azon balesetek esetében, melyek a munkaadó hibájából, az előirt óvórendszabályok betartásának elmulasztásából eredtek. A baleseti praeventiót szolgálják: az üzemeknek a pénztár által a balesetbiztosítás szempontjából való ellenőrzése, (T. 183. §) általános óvórendszabályok kibocsátása iránti javaslattétel az országos pénztár részéről (T. 183. §. A bek.) az előirt óvórendszabályok és óvókészülékek alkalmazásának elmulasztása esetén az üzemnek a veszélyességi táblázat magasabb osztályába való sorozása, ha pedig az illető üzem már előbb a legmagasabb osztályba soroztatott volna, a *megfelelő díjtétel kétszeresének kiszabása*. (T. 184. §-a.)

Kétségtelen, hogy a *beteg segélyezési praeventió*-nak ennyire kidolgozott rendszabályait az 1907: XIX. t.-c. nem tartalmazza. így különösen hiányzik a magasabb veszélyességi osztályba vagy arányszám alá sorozásai analog *magasabb járulékszázalék kirovására* vonatkozó rendelkezés arra az esetre ha a munkaadó üzeme az egészségre különösen veszélyes', ha egészségügyi berendezése rossz, ha az iparfelügyelő illetve iparhatóság által elrendelt egészségügyi rendszabályokat nem foganatosítja. A T. 25. §-a járulékszázalékoknak *egyes concret üzemekre* eltérő megállapítását, nem enged meg, csak az egy foglalkozási ágban bár különböző helyeken levő összes üzemek, vagy az egy helyen levő bár különböző foglalkozási ágba tartozó összes üzemek részesülhetnek a járulékszázalék tekintetében az országostól eltérő elbánásban. E téren azonban a betegségbiztosítási praeventiónak segítségére jön a balesetbiztosítási praeventio. Az egészségügyi szempontból kifogás alá eső azon üzemekben ugyanis, a melyek balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek, az üzem egészség-

ügyi fogyatékoságai a baleseti veszélyességi besorozásnál vehetők és veendőek figyelembe, mert a munkás-ság egészségét óvó rendszabályok betartásának elmulasztása a baleseti veszélyt fokozza s ez alapon az üzemnek magasabb veszélyességi arányszám alá sorozását teszi szükségessé. Ha ugyanis az üzem a munkás-ság egészségére káros, úgy a munkás erejét, s ezzel biztonságát gyengíti (pl. a túlhosszú munkaidő, vagy a kézben, lábban csúzt okozó állandó légvonat stb.) ezzel az üzem veszélyességét fokozza, a balesetek számát szaporítja. Az ennek folytán bekövetkező magasabb veszélyességi osztályba, sorozás s az ezzel kapcsolatos több költség pedig a betegbiztosítási praeventiót szolgálja, mert a munkaadót arra készíti, hogy üzeme egészségügyi berendezését javítsa. De megvan a balesetbiztosítástól független betegsegélyezési praeventio csirája is az 1907: XIX. t.-c.-ben, még pedig a 183. §-nak 4. bekezdésében, mely jogot ad az országos pénztárnak arra, hogy ellenőrizze a betegség esetére való biztosításba bevont üzemeket *az ivari egészségügy szempontjából*. Meg van a törvényben a 81. és 82. §. analógiájára az a rendelkezés is, hogy a munkaadó megtéríteni köteles azokat a segélyeket, melyeket a munkaadó vagy megbízottja által szándékosan előidézett, betegség folytán volt kénytelen az országos pénztár kiszolgáltatni (T. 68. §. 2. bek.) és meg van az a rendkívül fontos rendelkezés is, hogy a *munkaadó megtérítem köteles a betegségből eredt költségeket, ha a betegség annak folytán állott elő, hogy a munkaadó vagy megbízottja a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat nem foganatosította*. (T. 68. §. 3. bek.) A munkaadó egyéni felelősségének kimondása, ezekben az esetekben épen azt célozza, hogy a munkaadó elkerülni igyekezzék azon tényeket, illetve üzemének oly állapotát vagy vezetését, melyek a betegsegélyezési kiadásokért való egyéni felelősségét vonják maguk után.

Ezek jutottak eszünkbe, midőn elolvastuk a nagy-kikindai kerületi pénztár által lapunkhoz beküldött és a munkásbiztosítási, különösen pedig a betegségbiztosítási praeventio eszméjének dicséretreméltó megértését tanúsító alábbi érdekes sorokat:

„Pénztárunk területén a legfejlettebb iparágat téglagyaráink képviselik. Ezek üzemei szolgáltatják a pénztári tagok egy harmad részét, de ugyanakkor ezek alkalmazottai szorulnak reá leginkább a pénztár segélyére. A téglagyári munkások átlagszáma 1911-ben 3943 (ezek között 1807 nő) vagyis az összes biztosított munkások 46%-a volt. Már 1910. évi jelentésünkben reá mutattunk a kiskorú téglagyári fi és női munkások szomorú egészségügyi helyzetére és hangsúlyoztuk, hogy I K 20 f. nyomorúságos bér ellenében szervezetük erejét meghaladó nehéz munkát kell teljesíteniök; s ez és szegényes táplálékuk idézik elő állandó, nagy beteglétszámukat; a fiatalok pajkossága pedig az abnormális nagyszámú balesetet. Téglagyári munkásaink életviszonya állandó és különös megfigyelésünk tárgyát képezi. Nem mulasztunk el egy alkalmat sem, különösen helyszíni szemléken, hogy e téren tapasztalatainkat öregbítve, a munkások helyzetének javítása érdekében jó tanácsokkal közre ne működünk, ahol pedig a munkások fizikumával visszaélést tapasztalunk, ott sietünk a legerélyesebb megtorló eszközöket alkalmazni. Nagy-kikinda r. t. város rendőrkapitányának mint rendőri büntető bírónak ily esetben hozott 1955/911. sz. ítéletét, mint érdekes esetet és mint annak bizonyágát, hogy fáradozásunk nem maradt meddő, szíves felhasználás végett csatoltan megküldjük”.

A rendkívül érdekes határozat következőleg szól:

D. J.-t az 1884. XII. t.-c. 157. §-a a) pontjába ütköző kihágásért az 1879. XL. t.-c. 22. §-a alapján 20 napi elzárást helyettesítő és az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap s különbeni végrehajtás terhe alatt fizetendő: 400 korona, szóval négyszáz korona pénzbüntetéssel sújtom. Végre a lefoglalt korbács elkobzását és megsemmisítését a Rbsz. alapján elrendelem. A kiszabott pénzbüntetés az 901: XX. t.-c. 23. §-a szerint felerészben Nagykikinda r. t. várost, felerészben az államkincstárt illeti meg. *Megokolás:* Gy. G. a helybeli kerületi munkásbiztosító pénztárnál azon panaszt emelte, hogy terhelt téglá- és cserépgyárában oly munkára leszen szorítva, melyet testi gyengeségénél fogva végezni képtelen és a nehéz munka következtében beteg is lett. Terhelt mindezen körülményeket tagadta. Ezzel szemben R. E., S. D., L. D. és M. A. gyári munkások azt vallották, hogy Gy. G. munkatársuk oly nehéz munkára volt szorítva, melyet elvégezni testi gyengeségénél fogva nemcsak hogy képes nem volt, de ilyen munkára szerződve sem lett. Tanúk vallomásaival beigazolás nyert azon körülmény is, hogy akkor midőn panaszos a nehéz munkát végezni nem akarta és nem bírta, P. M., terheltnek *teljhatalmú munka felügyelője, korbács-üttesekkel szorította a nehéz munkára.* Hogy pedig mindezekről terheltnek tudomása volt és kellett hogy legyen, kivüláglik P. M. azon beismerő vallomásából is, hogy a korbács állandóan a gyár helyiségében a szegen függött és így lehetetlen, hogy terheltnek nem tűnt fel, hogy a korbács a gyárban tartatik és mi célra használtatik?! Máskülönb is alkalmazottjainak és helyetteseinek a gyárban ténykedése miatt ő felelős, így bűnösége, kétségtelenül megállapítva van. A megtartott helyszíni vizsgálatkor magam is meggyőződtem, hogy az alig 12-14 éves gyári munkások oly munkát végeznek, melyet testi szervezetük csakis nagy megerőltetéssel bír el. A pénzbüntetés kiszabásánál súlyosbító körülménynek vettem, hogy terhelt hason kihágásért az 1911. évi 1417 kih. számú ítélettel már jogerősen marasztaltatott és a folyó évben ipari kihágás miatt ellené számtalan feljelentés tétetett. A pénzbüntetés legmagasabb mértékét azért alkalmaztam, mert így vélem azon ázsiai állapotok megszüntetését elérhetni, melyek terhelt gyárában uralkodnak. Miről sértettet, terheltet és a nagykikindai her. munkásbiztosító pénztárt arról értesítem, hogy jelen ítéletem ellen a kézbesítést követő naptól számított 15 nap alatt hivatalomnál benyújtandó felelőbezással lehet élni."

A fenti megdöbbentő eset elsősorban általános sociálpolitikai jelentőségű, de vannak munkásbiztosítási hasznos tanulságai is. Egy sociális érzésű bíróság előtt okvetlenül meg fogja nyerni a pénztár a fenti munkaadó ellen azon betegségben kiszolgáltattott segélyek megtérítése iránt indított pört, a mely betegségbe a munkaadó hajcsára a korbácsos kergette bele a szerencsétlen ifjúmunkást. A szándékosság jogi fogalma nem azt jelenti, hogy a cselekvőnek a betegség előidézését akarni kellett; elég, ha tudta, vagy kellő gondosság mellett tudhatta, hogy eljárása betegségbe dönti munkását.

A munkásbiztosító pénztárak *financiális* szempontból hébe-hóba alkalmazták már a T. 68. §-ának rendelkezéseit. De ennek az adott esetekben nagyfontosságú rendelkezésnek *sociális szempontból* való következetes alkalmazását még nem kísérelték meg, hogy pedig ez a paragrafus sociális szempontból is nagyjelentőségű lehet, arra élénken rávilágít a fenti eset, mely egyúttal élénk illusztrálásul szolgál azon nézetünknek is, melyet fentebb a munkásbiztosítás és iparfelül-

gyelet elkerülhetetlenül bekövetkezendő és mindkét intézmény hatásos működése érdekében szívósan követelendő szervezeti egybeforrasztására nézve kifejtettünk.

H. Fr.

Ideiglenes járadék. E tárgyban a következő sorokat kaptuk: Az állami munkásbiztosítási hivatalnak V. 197/1911. sz. leiratát én is akként értelmezem, mint a Szociálpolitikai Szemle 3. számában A. dr., vagyis a baleseti kártalanítás eddig érvényben volt rendszerének teljes megdöntését eredményező rendelkezésnek tartottam. Mielőtt azonban az országos pénztári alapszabályok 87. §-ában előirt eljárástól eltérő és a kerületi pénztári alapszabályok 26. §-át sértő, az igazgatóság hatáskörét csorbító, új kártalanítási eljárás követése iránt intézkedtem volna, a pénztár utján fölirtam az állami hivatalhoz, amely 1912. január 30-án kelt leiratában azt felelte, hogy a 197. sz. leiratban foglalt rendelkezés nem kötelező, hanem csak az érdekeltek mérlegelésére fennhagyott útbaigazításként szolgál, amely érvei meggyőző erejéhez képest kívánja irányítani az érdekelteket.

A hivatal válaszában félreértésnek tartotta fölterjesztésemnek abbéli álláspontját, mely szerint a 197. sz. leirat szerinti módozatok az eddigig *lényegesen eltérő* kártalanítási eljárást vonnának maguk után és végül közli, hogy a szóbanforgó eredeti leiratban ajánlatosnak tartott eljárásnak az *eddig mellet* való alkalmazását javasolja.

Az ideiglenes járadékoknak az országos pénztár részéről való megállapíttatása tehát nem lévén kötelező hivatali rendelkezés, a kerületi pénztáraknak és illetve igazgatóságaik ebbeli hatásköre változatlanul meghagyható és tárgytalan az országos pénztárnak amaz intézkedése, amelynek a megtétele iránt megkerestük és a mely hivatva lett volna a hivatal által kívánt kártalanítási eljárást összhangzásba hozni a jelenben követett szabályszerű eljárás módozataival. Fontos konzekvenciája még a hivatal jan. 30-ik leiratának az, hogy az országos pénztár kártalanítási osztályának óriási munkatöbblete a fentiek szerint elmarad.

Annak meghatározása, hogy a járadékelőlegek – kivételes – folyósítására ki a jogosult, nézetem szerint vitássá sem tehető, mert az előleg fölvetelének törvényes előfeltételeinek fennforgása esetén – pl. esedékesség. kezelő- és pénztári (fő) orvosi vélemény, kereseti kimutatás, rendőrhatalósági balesetvizsgálat – mint minden nénzári kiadást, úgy megfelelő számfeljtés után ez előlegeket az ügyvezető igazgató utalványozza.

b. s.

Távózásra való engedély megadása esetén mindig jár útiköltség? Egyik vidéki pénztárnak ezen kérdésére az országos pénztár következőleg válaszolt: 10.475/911. sz. felterjesztésére értesítjük a pénztárt, hogy az útiköltség megadása szempontjából azok az esetek, midőn a pénztár a tagnak alapszabályaink 57. §-a szerint engedélyt ad arra, hogy más tartózkodási helyre távozzék, két csoportba sorozhatók. Ha a beteg tagnak azért ad a pénztár más tartózkodási helyre való távózásra engedélyt, hogy ott valamely, a T. 50. §-ának 1-6. pontjában körülirt szükséges gyógytényezőt (például fürdőket stb.) vegyen igénybe, akkor az útiköltség a szükséges gyógytényező igénybevételének költségeihez tartozik s mivel a pénztár a T. 50. §-ban megjelölt gyógytényezőket ingyen köteles a tagnak nyújtani, az útiköltségeket ilyenkor megtéríteni tartozik. Ilyen esetekben a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1910. P. 21/3. sz. ítéletében is kifejezésre jutó elv szerint (1. 1910. évi „Tájékoztatónk” 6. old.) a

távozásra való engedély megadása egyjelentőségű a szükséges gyógytényező igénybevételére való utalással (pL fürdőhelyre, vagy a mi azzal egyjelentőségű, üdülés céljából vidékre való eltávozás iránti engedély egyjelentőségű a fürdőbe utalással, vagy a vidéki tartózkodásra utalással.) Ha azonban a tag gazdasági szempontból, vagy családjára való tekintettel, de nem valamely a T. 50. §-ában megjelölt oly szükséges gyógytényező igénybevétele céljából, a mely eredeti tartózkodási helyén rendelkezésére nem áll, változtatja meg tartózkodási helyét, úgy a tag helyváltoztatása a pénztár feladatkörén kívül fekvő célból történik s így a tagnak útiköltséggel való ellátása is a pénztár feladatán kívül fekszik.

Vizsgálat az Országos Pénztárnál. Az 1907 : XIX. t.-c. 173. §-a szerint az állami munkásbiztosítási hivatal a felügyeletet és ellenőrzést az országos pénztárnál és helyi szerveinél tartandó vizsgálat útján is gyakorolja. Ez alapon az állami munkásbiztosítási hivatal jelenleg az országos pénztárnál általános hivatalvizsgálatot tart. A vizsgálatot dr. Andor Endre miniszteri osztálytanácsos vezeti; rajta kívül részt vesznek abban: dr. Buchberg er József műszaki tanácsos, Raichl Károly miniszteri titkár – bíró, dr. Gáspár Ferenc min. titkár, Pitze Lajos min. számtanácsos, dr. Fekete Andor m. fogalmazó és Takács Béla min. számtiszt.

Az Országos Pénztár sorjegykölcsonére vonatkozó törvényjavaslat. Lapunk múlt évi 6. számában közöltük, hogy a pénzügyminiszter az országos pénztár nála járt küldöttsége előtt kilátásba helyezte, hogy a tüdőbetegszanatóriumok, üdülőházak és erdei üdülőtelepek létesítésére fordítandó sorsjegykölcson engedélyezése iránt az országos pénztár által benyújtott kérvényt kedvezően fogja elintézni. A pénzügyminiszternek f. évi február hó 23-án a képviselőházban a Kosuth-párttal való békekötés céljából tartott beszédéből megtudtuk, hogy a sorsjegykölcsonre vonatkozó törvényjavaslat készen is van és parlamenti elintézésre vár. A zavaros politikai helyzetre tekintettel azonban nem várható, hogy ezen, a közegészségügy szempontjából nagy horderejű törvényjavaslat egyhamar törvénynyé váljék.

Pénztárorvosi teendők kötelező hatósági orvosi ellátása. Ezt követeltük az Ipari Jogvédelem 1911. évi 18. számának hasábjain. Most pótlólag ki kell jelentenünk, hogy az, a mit ott követeltünk, meg is van Magyarországon, csak hogy – nem az ipari és kereskedelmi alkalmazottak pénztáránál, hanem – természetesen – az *Országos Gazdasági Munkás- és Cselédpénztárnál.* Az 1900: XVI. t.-c. 33. §-a a következőket mondja: „A pénztár (t. i. a Cselédpénztár) orvosának tennivalóit, ha a központi igazgatóság másként nem határoz, a községi (kőr-) orvos, (városi, kerületi orvos), ott pedig, a hol a községi orvos teendőit a járási orvosnak kell ellátnia, ez utóbbi köteles ellátni.” Nem érdekelnek az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédpénztár központi igazgatósága által az orvosok részére kibocsájtott „Utasítás”-nak vonatkozó pontjai: „A törvényes rendelkezés alapján tehát a községi orvos köteles a pénztárnál baleset ellen biztosított s hozzá segélyért forduló egyéneket haladéktalanul orvosi segélyben részesíteni . . . s az előirt jelzéseket szabályszerűen megtenni . . . A községi (kőr-, járási) orvosnak a pénztári orvosi teendők ellátása állásával járó olyan hivatalos kötelessége, melynek elmulasztása fegyelmi vétséget képez, – a baleset által megsérült pénztári tagok gyógykezelésére azonban nincsen kizárólagos joga . . . Az orvos köteles a balesetet 48 óra alatt . . . bejelenteni, úgyszintén köteles a gyógyítás befejezését, il-

letőleg a munkaképesség helyreálltát, vagy esetleg a sérült elhalálzását . . . a központi igazgatósághoz bejelenteni. E bejelentő lapok minden egyes rovata pontosan kitöltendő. Ezen bejelentések szabályszerű megtételének elmulasztása esetén az orvos elesik ama jogától, hogy díjait a pénztár ellenében felszámíthassa, sőt az ebből eredő károkért a magánfélnek kártérítéssel is tartozik.”

íme! A hatósági orvos ezek szerint nem magától a tagtól, hanem csakis a pénztártól követelheti a díjazását, nemcsak kezelni köteles a pénztári tagot, hanem köteles a pénztárorvosi teendőket is ellátni. S mindezt fegyelmi felelősség terhe alatt, 1

Az 1907: XIX. t.-c. által létesített országos pénztárnak temérdek nehézsége van abból, hogy a törvény kötelezi őt arra, miszerint tagjainak orvosi segélyt nyújtson, kötelezi őt arra, hogy tagjainak táppénzt, baleseti járadékot adjon, de nem gondoskodik arról, hogy az orvosok és pedig a hatósági orvosok kötelezessenek az orvosi segély nyújtására s a pénztár törvényileg kötelezőleg előirt szolgáltatásainak eszközésénél elengedhetlenül szükséges írásbeli munkák végzésére. Ilyképen a pénztár lépten-nyomon olyan helyzetbe jut, hogy képtelen törvényileg előirt kötelezettségeinek megfelelni.

Az Ipari jogvédelem 1911. évi 18. számában részletesen kifejtettük, hogy miért szükséges és miért méltányos is a pénztárorvosi teendők ellátását a hatósági orvosok hivatali feladatává tenni. A gazdasági munkások pénztáránál ez már megtörtént. Az ipari és kereskedelmi alkalmazottak pénztáránál – pénztárorvosi tarifa behozatalával kapcsolatban – ezt ugyancsak meg kell tenni.

A lugosi ker. pénztár autonómiája felfüggesztésének kérdése a polgári bíróság előtt. Ismeretes lapunk 1911. évi augusztus havi számaiból, hogy a lugosi ker. pénztár autonómiájának felfüggesztése után az állami munkásbiztosítási hivatal által a pénztár vezetésével megbízott rendőrkapitány a pénztár addig volt ügyvezetőjét, Schuster Jánost, elbocsájtotta állásából. Schuster János e miatt most pert indított, melyben visszahelyezését, illetve kártérítést kér, egyrészt azon a címen, hogy ő a pénztár végleges alkalmazottja volt s így csak fegyelmi úton volna elbocsájtható, másrészt azon címen, hogy az autonómia jogait a rendőrkapitány, ki az állami hivatalnak nem „saját közege” (T. 173. §.) nem gyakorolhatja. A pert a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal ellen, a hivatal által kirendelt rendőrkapitány ellen és a lugosi ker. pénztár, mint alperestársak ellen indította. A bíróság érdemben még nem határozott, de a pernek az állami hivatal elleni megindítását visszaütötte azon a címen, hogy az állami hivatal csupán egy közigazgatási személy, de magánjogi személyiséggel nem bír. – Mindenesetre érdekes lesz ez a magánjogi per, a melynek keretében bírói véleményt fogunk hallani abban a sokat vitatott kérdésben, vajjon az autonómia felfüggesztése esetén az állami hivatal által kirendelt közeg az autonóm jogokat is gyakorolhatja-e, továbbá az, vajjon az állami hivatalhoz ki nem nevezett, annak statusába nem tartozó személy tekinthető-e az állami hivatal „saját közege”.

Az építőmunkások szövetségének kiküldöttei a napokban tartották meg Szegeden hetedik közgyűlésüket. A közgyűlésen a rokkantségély kérdése is tárgyalás alá került és megvalósítását a küldöttek ki is mondták. A rokkant tagok segélyezése 1914-ben kezdődik. E szerint a szervezet betegségből vagy végelgyengülés-

ből származó rokkantság esetén 10 évi tagság után 300-500 koronáig terjedő segílyt nyújt tagjainak. Azok a tagok, akik baleset folytán lettek rokkantakká és a munkabiztosítótól nem kapnak teljes kártalanítást, szintén jogosultak a rokkantsegélyre.

A közgyűlés ezután elfogadta az alapszabálytervezetnek a hátramaradottak segélyezésére vonatkozó pontját, amely szerint a szövetség az elhalt tagok hátramaradottainak 15 évi tagság után 100 koronától kezdve 220 koronáig ad segílyt.

A közgyűlés elhatározta, hogy az eddigi 30 filléres heti járulékot 40 fillérré emeli.

Felelős szerkesztő : **Dr. LÁNCZI JENŐ.**